

Niet-technische samenvatting van het Milieueffectenrapport (MER)

Betreffende het ontwerp van gewestelijk natuurplan

December 2013

Dossierr.: B01/2338/06.001.R1
Uitgevoerd door studiebureau Ecorem nv
Keizer Karellaan 292B
1083 Brussel

INHOUD

TECHNISCH GLOSSARIUM	VII
LIJST VAN AFKORTINGEN	IX
DEEL I: INLEIDING	1
1 BESCHRIJVING VAN HET MILIEUEFFECTENRAPPORT (MER)	1
2 TERMINOLOGIE	2
DEEL II: VOORSTELLING VAN HET PLAN: CONTEXT – BESCHRIJVING VAN HET NUT VAN HET NATUURPLAN EN VAN DE INHOUD ERVAN	3
1 BESCHRIJVING VAN HET GEWESTELIJK NATUURPLAN VAN HET BHG	3
1.1 Algemene context	3
1.2 Ambities van het BHG op het gebied van de natuur	3
1.3 Regelgevende context	4
1.4 Opstelling en toepassing van het ontwerp van natuurplan	5
1.5 Doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	6
1.6 Structuur van het ontwerp van natuurplan	6
1.7 Participatief proces.....	8
1.8 Voorstelling en verantwoording van de mogelijke alternatieven	9
DEEL III: REFERENTIESITUATIE	10
1 NATUUR EN BIODIVERSITEIT	10
1.1 De groene ruimten in het BHG.....	10
1.2 Evolutie van de oppervlakte van de groene ruimten	11
1.3 Bescherming van de groene ruimten	11
1.4 Staat van instandhouding van de natuur.....	13
2 KWALITEIT VAN DE BUITENLUCHT	14
2.1 Fijne deeltjes	14
2.2 Ozon op lage hoogte.....	15
2.3 Stikstofdioxide.....	15
2.4 Invloed van de vegetatie op de luchtkwaliteit.....	15
3 KLIMAATVERANDERING	15
3.1 Rol van de groene ruimten in de klimaatverandering.....	16
3.1.1 Rol van koolstofput.....	16
3.1.2 Rol in de matiging van en de aanpassing aan hittegolven	16
3.1.3 Rol in de aanpassing aan de neerslagvariaties	16
4 OPPERVLAKTEWATER	17
4.1 Chemische kwaliteit van de oppervlaktewateren	17
4.2 Chemische kwaliteit van de grondwateren.....	18
4.3 Huidige impact van de waterkwaliteit op de natuur	18

4.4	Blauw netwerk.....	18
5	DE GELUIDSOMGEVING	19
5.1	Bronnen van geluidshinder	19
5.2	De geluidshinder verminderen door vegetatie	19
6	AFVAL	20
6.1	Groenafval.....	20
7	ECONOMISCHE TOESTAND	20
7.1	Participatie van de groene ruimten aan de Brusselse economie	21
7.1.1	Creatie van werkgelegenheid.....	21
7.1.2	Productie van goederen	21
7.1.3	Productie van diensten.....	21
7.1.4	Verhoging van de grondwaarde van het vastgoed.....	21
8	SOCIALE TOESTAND	22
8.1	Verbanden tussen de groene ruimten en de levenskwaliteit.....	22
8.1.1	Sociale functies van de groene ruimten	22
8.2	Recreatieve en pedagogische functies van de groene ruimten	22
9	DE GEZONDHEID VAN DE INWONERS VAN HET BHG	22
9.1	Verband tussen groene ruimten en gezondheid	23
10	GRONDINNAME	24
10.1	Uitgestrektheid van de ondoorlatende oppervlakte.....	24
10.2	Gebieden met een hoge biologische waarde	24
10.3	De binnenterreinen van huizenblokken.....	24
11	ENERGIE	25
11.1	Energieproductie	25

12	DE KWALITEIT VAN DE BODEM	25
	DEEL IV: ANALYSE VAN DE MILIEUEFFECTEN	26
1	BELEMMERINGEN VOOR DE UITVOERING VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN .	26
2	BEOORDELING VAN DE RELEVANTIE VAN DE 7 DOELSTELLINGEN VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN	27
3	BEOORDELING VAN HET POTENTIEEL VAN DE MAATREGELEN VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN OM DE GEDEFINIEERDE DOELSTELLINGEN TE HALEN	29
4	ANALYSE VAN DE EFFECTEN VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN OP DE MILIEUTHEMA'S.....	30
4.1	FASE 1: BEOORDELING VAN DE MAATREGELEN DIE MOGELIJKERWIJS EEN IMPACT HEBBEN OP DE MILIEUTHEMA'S	30
4.2	FASE 2: BEOORDELING VAN DE IMPACT VAN DE MAATREGELEN OP DE RELEVANTE THEMA'S.....	32
4.2.1	Verwachte globale impact op de natuur en de biodiversiteit.....	32
4.2.2	Verwachte globale impact op de kwaliteit van de buitenlucht	33
4.2.3	Verwachte globale impact op de kwaliteit van de geluids- en trillingsomgeving 33	
4.2.4	Verwachte globale impact op de klimaatverandering.....	33
4.2.5	Verwachte globale impact op het oppervlakte- en grondwater	34
4.2.6	Verwachte globale impact op het afval.....	34
4.2.7	Verwachte globale impact op de economie	34
4.2.8	Verwachte globale impact op de sociale toestand	35
4.2.9	Verwachte globale impact op de gezondheid van de bewoners	35
4.2.10	Verwachte globale impact op de mobiliteit.....	36
4.2.11	Verwachte globale impact op het grondgebruik, de stedenbouw, het erfgoed en de bodemkwaliteit	36
4.2.12	Evolutie van de algemene kwaliteit van het leefmilieu en van de leefomgeving in de hoofdstad	36
4.2.13	Impact van het ontwerp van natuurplan buiten het BHG	37
	DEEL V: CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	38
1	CONCLUSIE.....	38
1.1	Synthese van de grote milieueffecten van het ontwerp van gewestelijk natuurplan.....	38
2	SYNTHESE VAN DE AANBEVELINGEN.....	43

LIJST VAN AFBEELDINGEN

Figuur 1: Doelstellingen en maatregelen van het ontwerp van natuurplan	7
Figuur 2: Kaart van de spreiding van de voor het publiek toegankelijke groene ruimten en recreatieruimten (Bron: BIM, 2009. Synthese van de staat van het leefmilieu 2007-2008)	10
Figuur 3: Plaatsbepaling van de Natura 2000-gebieden (links) en de natuur- en bosreservaten (rechts) (Bron: BIM, 2010. Register van de beschermde gebieden)	12
Figuur 4: Kaart van het groene netwerk van het BHG (Bron: ontwerp van gewestelijk plan voor duurzame ontwikkeling, 2013).....	13
Figuur 5: Kaart van het hydrografisch netwerk van het BHG (Bron: BIM, 2011. MER van het ontwerp van maatregelenprogramma WBP).....	17

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1: Beoordeling van de mate waarin de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan afgestemd zijn op de uitdagingen op het vlak van natuur van het BHG in de periode tot 2020.....	28
Tabel 2: Tabel voor beoordeling van de mogelijke significante impact die wordt verwacht van het.....	31

TECHNISCH GLOSSARIUM

Alternatief	Een alternatief is een oplossing die alle of een deel van de opties die in aanmerking worden genomen om de negatieve impact te verminderen, wijzigt, zonder de doelstelling uit het oog te verliezen.
Hydrografisch bekken	Gebied afgebakend door de zone waarvan het oppervlaktewater in eenzelfde waterloop of meer afvloeit.
Ecosysteem	Een ecosysteem is het geheel dat wordt gevormd door een gemeenschap van levende wezens (planten, dieren, ...) en de omgeving ervan.
Gedifferentieerd beheer	Het gedifferentieerd beheer bestaat uit een verschillend en duurzaam beheer van de verschillende bestanddelen van een groene ruimte volgens de kenmerken en functies ervan.
Invasieve soort	Soort afkomstig uit een ander werelddeel die per ongeluk of opzettelijk werd uitgezet en die hinder kan meebrengen voor het milieu, de economie of de menselijke gezondheid.
Hitte-eiland	Lokale stijgingen van de temperatuur gemeten in een stedelijke omgeving vergeleken met een landelijk gebied.
Groen netwerk	Concept voor ruimtelijke ordening dat erop gericht is om binnen het Brussels Gewest een doorlopend groen netwerk tot stand te brengen vanuit een ruimtelijk en functioneel oogpunt. Het groen netwerk heeft twee hoofddoelstellingen: een "groen snoer" ontwikkelen door de groene ruimten onderling te verbinden door middel van beplante verbindingen en de ruimtelijke verdeling van de groene ruimten verbeteren door nieuwe ruimten in te richten in de zones van de stad die te weinig groen bevatten.
Blauw netwerk	Geïntegreerde aanpak voor de herwaardering en sanering van de Brusselse rivieren. De principes van het blauwe netwerk bestaan erin om zo veel mogelijk de continuïteit van het netwerk van oppervlaktewateren te herstellen en er de schone wateren in te laten afvloeien.
Ordonnantie	De ordonnantie is de handeling van de wetgevende macht die normen uitvaardigt uit hoofde van de gewestelijke bevoegdheden die worden uitgeoefend in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De ordonnantie is voor het Brussels Gewest wat de wet is op federaal niveau.
PCB	Polychloorbifenylen (PCB's) zijn chemische producten die in het verleden op grote schaal werden gebruikt, vooral in elektriciteitstransformatoren.
Natuureservaat	Een natuureservaat kan integraal of gericht zijn. Het integrale natuureservaat vormt een beschermd gebied opgericht om er de natuurfenomenen volgens hun eigen dynamiek te laten ontwikkelen.

	<p>Het gerichte natuurreservaat vormt een beschermd gebied waarin een geschikt beheer de natuurlijke habitats en soorten waarvoor het gebied als reservaat is aangeduid in een gunstige staat van instandhouding beoogt te behouden of te herstellen. Daartoe kunnen maatregelen worden getroffen om planten- en diersoorten in stand te houden, te controleren of opnieuw in te voeren, om bepaalde facies van het plantendek te behouden of verstoorde natuurlijke habitats weer te herstellen.</p>
Bosreservaat	<p>Een bosreservaat kan integraal of gericht zijn. Het integrale bosreservaat bestaat in een bos of een deel daarvan dat wordt beschermd en gecreëerd om er de natuurfenomenen een eigen dynamiek te laten ontwikkelen. Een gericht bosreservaat is een bos of een deel daarvan dat wordt beschermd en gecreëerd om de populaties inheemse soorten of typerende of opmerkelijke facies in stand te houden en het ongeschonden karakter van de bodem en het milieu te verzekeren.</p>
Ecologisch netwerk	<p>Coherent geheel van gebieden die natuurlijke, halfnatuurlijke en kunstmatige elementen van het gewestelijk grondgebied vertegenwoordigen die in stand gehouden, beheerd en/of hersteld moeten worden om bij te dragen in het verzekeren van het behoud of het herstel in een gunstige staat van instandhouding van de soorten en natuurlijke habitats van communautair en gewestelijk belang.</p> <p>Het Brussels ecologisch netwerk is samengesteld uit centrale gebieden, ontwikkelings- en verbindingengebieden; het omvat met name de natuurreservaten, de bosreservaten en het deel van het Natura 2000-net dat op het gewestelijk grondgebied is gelegen; bovendien omvat dit netwerk de gebieden van hoogbiologische waarde in de zin van het GBP, evenals de plaatselijke en lineaire elementen van het stedelijk of landelijk landschap die niet voldoende groot zijn om een centraal gebied, ontwikkelings- of verbindingengebied te vormen, maar kunnen bijdragen in het bevorderen van de instandhouding, de verspreiding of de migratie van de soorten, met name tussen de centrale gebieden.</p>
Natura 2000-gebied	<p>Gebied van communautair belang waarin instandhoudingsmaatregelen worden toegepast die nodig zijn om de natuurlijke habitats en/of populaties van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, in een gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen. Deze gebieden zijn door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aangewezen conform de procedure en de criteria voorzien in artikelen 40 tot 46 van de Ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud.</p>

LIJST VAN AFKORTINGEN

BHRN	Brusselse Hoge Raad voor Natuurbehoud
ADSEI	Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie
BIM	Brussels Instituut voor Milieubeheer
BISA	Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse
PCB	Polychloorbifenylen
BHG	Brussels Hoofdstedelijk Gewest
VSL	Verslag over de staat van het leefmilieu
MER	Milieueffectenrapport
GSV	Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening
GCB	Gebied van communautair belang

DEEL I: INLEIDING

De onderhavige niet-technische samenvatting heeft betrekking op het milieueffectenrapport (MER) van het ontwerp van gewestelijk natuurplan van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ze geeft een beknopt overzicht van de ontwikkelingen van het MER in termen die gemakkelijk te begrijpen zijn voor het grote publiek.

1 BESCHRIJVING VAN HET MILIEUEFFECTENRAPPORT (MER)

De verplichting om een MER van het ontwerp van gewestelijk natuurplan op te stellen, vloeit voort uit de ordonnantie van 18 maart 2004 betreffende de milieueffectenbeoordeling van bepaalde plannen en programma's. Deze ordonnantie stelt: *"In het milieueffectenrapport worden de mogelijke aanzienlijke milieueffecten van de uitvoering van het plan alsmede van redelijke alternatieven die rekening houden met het doel en de geografische werkingssfeer van het plan bepaald, beschreven en beoordeeld"*.

Conform de geldende wetgeving is het MER vooral gebaseerd op de vereisten vermeld in het bijzonder bestek van het milieueffectenrapport van het ontwerp van gewestelijk natuurplan van 22 maart 2013, dat werd goedgekeurd door de Brusselse Regering, en bezorgd aan Ecorem door de Afdeling Groene Ruimten van het BIM.

Het onderhavige MER omvat 3 delen:

- Deel I: Algemene context
- Deel II: Beschrijving van het ontwerp van natuurplan
- Deel III: Beoordeling van de milieueffecten en de sociaaleconomische effecten van het ontwerp van gewestelijk natuurplan

Dit derde deel omvat in het bijzonder:

- Een beschrijving van de huidige ecologische en sociaaleconomische toestand in het in het BHG;
- Een beoordeling van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan en de sociaaleconomische toestand.

De eigenlijke beoordeling van het ontwerp van natuurplan gebeurde in verschillende fasen conform het bijzonder bestek:

- Eerste fase: beoordeling van de relevantie van de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan;
- Tweede fase: beoordeling van het potentieel van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan om deze doelstellingen te halen;
- Derde fase: beoordeling van de milieueffecten van de geselecteerde maatregelen.

- Vierde fase: Beoordeling van de impact van de uitvoering van het ontwerp van natuurplan op een reeks thema's die specifiek van toepassing zijn op het BHG en die zijn opgenomen in het bijzonder bestek.

Vervolgens geeft een hoofdstuk een overzicht van de maatregelen die worden overwogen om de negatieve effecten van het ontwerp van natuurplan te vermijden, te verminderen en te compenseren. Een andere hoofdstuk beoordeelt ook de maatregelen die worden overwogen voor de follow-up van de uitvoering.

Het document wordt besloten met een hoofdstuk met de conclusies van de studie op het einde van het document.

2 TERMINOLOGIE

Om de tekst niet te zwaar te maken, wordt ook verwezen naar het ontwerp van het gewestelijk natuurplan aan de hand van term "ontwerp van natuurplan".

Het is belangrijk te vermelden dat in het vervolg van dit document de term "groene ruimte" verwijst naar alle openbare of private groene ruimten, die al dan niet voor het publiek toegankelijk zijn, en niet alleen naar de openbare ruimten zoals de parken of het Zoniënwoud die toegankelijk zijn voor de Brusselaars die verpozing zoeken. De termen "openbare groene ruimte" of "private groene ruimte" kunnen eventueel worden gebruikt om te verwijzen naar een of andere categorie.

DEEL II: VOORSTELLING VAN HET PLAN: CONTEXT – BESCHRIJVING VAN HET NUT VAN HET NATUURPLAN EN VAN DE INHOUD ERVAN

1 BESCHRIJVING VAN HET GEWESTELIJK NATUURPLAN VAN HET BHG

1.1 ALGEMENE CONTEXT

Hoewel verschillende maatregelen werden getroffen om de achteruitgang van het milieu en het verlies aan biodiversiteit te verminderen op internationale, gewestelijke en lokale schaal, stellen we in het algemeen nog altijd vast dat de oppervlakte en de biologische kwaliteit van de groene ruimten in België en in het buitenland afneemt. In het licht van deze vaststelling past het ontwerp van natuurplan dus in een benadering die vooral gericht is op deelname aan de inspanningen voor natuurbehoud in het BHG, om het biodiversiteitsverlies onder controle te krijgen.

1.2 AMBITIES VAN HET BHG OP HET GEBIED VAN DE NATUUR

Het BHG is zich ervan bewust dat de aanwezigheid van natuur in de onmiddellijke omgeving van de inwoners een zeer positief effect heeft op hun levenskwaliteit, en ook belangrijk is voor naleving van de engagementen inzake bescherming van de biodiversiteit op internationaal niveau.

Deels op basis van deze vaststellingen wil het BHG, volgens het ontwerp van natuurplan, tegen 2050 het volgende bereiken:

- *“een Gewest dat groen is tot in de kern, een Gewest dat gastvrijheid uitstraalt en waar het goed leven is. Een Gewest waar de natuur toegankelijk is voor alle inwoners, ook die van de dichtst bebouwde wijken in het centrum. Een Gewest waar alle vormen van natuur hun plaats hebben, van de meest spontane tot de meest “bewerkte”, en waar alle inwoners zich bewust zijn van de waarde van hun natuurlijk erfgoed en dit ook respecteren; de investeerders en de overheid beschouwen het als een troef voor de aantrekkelijkheid en de duurzame ontwikkeling van de stad”.*
- *“de instandhouding of zelfs het herstel van een rijk, divers, functioneel en veerkrachtig natuurlijk erfgoed, met oog voor de historische en patrimoniale aspecten van de betrokken gebieden. De elementen van de biologische diversiteit en hun interacties hebben een intrinsieke waarde, los van hun belang voor de mens, maar ze vormen ook de sokkel voor tal van diensten die aan de basis liggen van de ontwikkeling van de mens en van het welzijn”.*

1.3 REGELGEVENDE CONTEXT

Het ontwerp van natuurplan werd opgesteld door de Brusselse Regering conform de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud en maakt deel uit van de planning op het vlak van de bescherming van de natuur.

Deze ordonnantie vermeldt ook in artikel 6: *“De planning inzake natuurbehoud beoogt het sturen en coördineren van de voorbereiding, opstelling en uitvoering van beslissingen op het vlak van natuurbehoud en in beleidslijnen van gewestelijke bevoegdheid die daarop van invloed kunnen zijn.*

De planning inzake natuurbehoud op gewestelijk niveau omvat:

de redactie van een rapport over de staat van de natuur;

de redactie van een gewestelijk natuurplan;

desgevallend, de opstelling van actieplannen;

de opstelling van inventarissen en het toezicht op de soorten en natuurlijke habitats.”

Het ontwerp van natuurplan is dus een van de planningsinstrumenten voor instandhouding van de natuur die worden ingevoerd door de Brusselse Regering.

Deze ordonnantie definieert het natuurplan in artikel 8 als *“een oriëntatie-, programmatie- en integratiedocument voor het natuurbehoudbeleid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het plan legt de richtlijnen vast die op korte, middellange en lange termijn gevolgd moeten worden bij de besluitvorming door de Regering, het gewestelijk bestuur, de instellingen van openbaar nut, de privépersonen belast met een missie van openbare dienst en - in aangelegenheden van gewestelijk belang - de gemeentes.*

Het plan wordt om de vijf jaar opgesteld. Het blijft van toepassing zolang het niet werd gewijzigd, vervangen of opgeheven. Het eerste plan wordt aangenomen uiterlijk binnen twee jaar nadat de deze ordonnantie van kracht wordt.

De Regering bepaalt de bepalingen van het plan die dwingend zijn voor de autoriteiten bedoeld in § 1. Daarvan mag alleen bij uitzondering worden afgeweken, bij ontstentenis van alternatieve oplossingen en voor zover de beslissing gerechtvaardigd wordt en in het bijzonder gemotiveerd wordt door dwingende redenen van algemeen belang. De Regering kan de modaliteiten voor de afwijkingsprocedure vastleggen.

Voor het overige heeft het gewestelijk natuurplan een indicatieve waarde. Elke afwijking van de niet-dwingende voorschriften van het plan moet met redenen omkleed worden.”

Volgens artikel 9 werden bij de opstelling van het ontwerpplan de volgende elementen in aanmerking genomen:

“ 1° de doelstellingen en vereisten bedoeld in artikel 2;

2° het rapport over de staat van de natuur bedoeld in artikel 7, de resultaten van het toezicht uitgeoefend conform artikel 15, net als de biologische waarderingskaart en de inventaris bedoeld in artikel 20, § 1;

3° de vigerende beschermingsmaatregelen genomen in of krachtens deze ordonnantie, met inbegrip van de aanwijzingsbesluiten en de beheerplannen van de natuurresevaten, de bosreservaten en de Natura 2000-gebieden;

4° de relevante voorschriften van de strategieën, plannen en programma's die het natuurbehoudbeleid kunnen omkaderen, oriënteren, beïnvloeden of verstoren en die zijn opgesteld op internationaal en communautair niveau, en desgevallend op nationaal en gewestelijk niveau, met inbegrip van de andere twee gewesten;

5° de voorschriften van het GewOP;

6° de beste beschikbare wetenschappelijke informatie.”

Ter informatie, het Rapport over de staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft 10 aanbevelingen gedaan, namelijk:

- Gewestelijke ontwikkeling en versterking van het groene netwerk doen samengaan;
- De gebieden met een hoge biologische waarde en de patrimoniale soorten in stand houden en ontwikkelen;
- Meer plaats geven aan de natuur in de centrale wijken;
- De coherentie van het ecologisch netwerk versterken;
- Het ecologisch beheer aanmoedigen;
- Toezien op een geïntegreerd beleid voor milieubeheer;
- Toegankelijkheid en natuurlijkheid doen samengaan;
- Initiatieven op het vlak van informatie, educatie en bewustmaking van het publiek bundelen en versterken;
- De statuten vereenvoudigen en de verantwoordelijkheden verduidelijken;
- De biodiversiteit integreren in de plannen en ontwerpen.

1.4 OPSTELLING EN TOEPASSING VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN

Artikel 10 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud zet de modaliteiten voor opstelling en toepassing ervan uiteen.

“De Regering stelt een ontwerp van gewestelijk natuurplan op en stelt een milieueffectrapport op conform de bepalingen van de ordonnantie van 18 maart 2004 betreffende de milieueffectbeoordeling van bepaalde plannen en programma's.

De Regering onderwerpt het ontwerp van plan, samen met het milieueffectrapport, aan een openbaar onderzoek en aan de adviezen vereist conform de bepalingen van die ordonnantie.

Binnen negen maanden na de aanneming van het ontwerp van plan, keurt de Regering het plan definitief goed. Wanneer de Regering afwijkt van ofwel de mening van een autoriteit geraadpleegd conform § 1, lid 2, ofwel het GewOP, dient ze haar beslissing met redenen te omkleden.

Het besluit tot aanneming van het plan wordt in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd, onverminderd de modaliteiten voor de bekendmaking aan het publiek voorzien in artikel 15 van de ordonnantie van 18 maart 2004 betreffende de milieueffectbeoordeling van bepaalde plannen en programma's. Het plan wordt ook voor het publiek beschikbaar gesteld op de website van het Instituut en wordt verstuurd naar het BROH en naar het college van burgemeester en schepenen van elke gemeente.”

1.5 DOELSTELLINGEN VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN

Het ontwerp van natuurplan heeft meer bepaald tot doel: “de stad verzoenen met de natuur, en de integratie van de natuur in de stedelijke ordenings- en ontwikkelingsplannen vergemakkelijken”.

Hiervoor vermeldt het ontwerp van natuurplan: “De Regering wil via de opstelling van dit plan:

- de prioriteit bepalen van de uitdagingen in termen van biodiversiteit;
- een strategie voor bescherming en ontwikkeling van de natuur bepalen, die deel uitmaakt van en aansluit bij de strategieën van stadsinrichting en -ontwikkeling;
- de samenwerking van gewestbesturen, gemeenten, professionals die werken op het grondgebied van het Gewest en burgers aanmoedigen, met het oog op de uitvoering van concrete acties gericht op een harmonieuze integratie van de natuur en de biodiversiteit ten bate van allen en tot in het hart van de stad;
- de Brusselaars bewust maken van en op de been brengen voor de biodiversiteit.

Het plan ontvouwt de visie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor de ontwikkeling van de natuur op zijn grondgebied op lange termijn, en is op middellange termijn georganiseerd rond 7 grote doelstellingen die zijn opgesplitst in een programma van 26 concrete maatregelen.”

Het ontwerp van natuurplan houdt ook rekening met 8 principes die de voorziene acties ondersteunen. Deze principes zijn:

- **Verantwoordelijkheidsprincipe:** naleving van de internationale en nationale bepalingen;
- **Subsidiariteitsprincipe en partnerschappen:** de beslissings- en handelingsbevoegdheid wordt toevertrouwd aan de meest aangewezen niveaus;
- **Principe van integratie van de bestanddelen van een duurzame ontwikkeling:** de drie dimensies van de duurzame ontwikkeling zijn opgenomen, zonder ze tegen elkaar op te zetten;
- **Transversaliteitsprincipe: versterking van de transversale benaderingen;**
- **Preventieprincipe;**
- **Gelijkheidsprincipe:** voor alle Brusselaars een milieu van goede kwaliteit garanderen, en iedereen een gelijke toegang bieden tot de natuur;
- **Deelnemingsprincipe en noodzakelijkheid van een goed bestuur:** deelneming van de betrokken burgers op het gepaste niveau;
- **Principe van optimalisatie van de bestaande toestand:** de voorgestelde maatregelen zijn vooral voortgevloeid uit de opgedane ervaringen.

1.6 STRUCTUUR VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN

Het ontwerp van natuurplan is opgebouwd rond 7 doelstellingen en 26 maatregelen. Een overzicht hiervan is opgenomen in de onderstaande tabel.

Figuur 1: Doelstellingen en maatregelen van het ontwerp van natuurplan

Doelstellingen	Maatregelen	Prioriteit
1. De toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren	1. Ontwikkelen van een duurzame strategie voor onthaal van het publiek in de groene ruimten	1
	2. De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten	2
	3. De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving	3
	4. De toegang van het publiek tot ruigten verhogen en de begroening van speelplaatsen van scholen vergroten	3
2. Het gewestelijke groene netwerk versterken	5. Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologisch netwerk	1
	6. Het grondbeheer van strategische gebieden verwerven	3
	7. Een geïntegreerde visie ontwikkelen voor de instandhouding en het herstel van de relictilandbouwgebieden	2
3. De uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	8. Invoeren van de functie "Natuurfacilitator"	1
	9. Een synthetische indicator ontwikkelen om te beoordelen in welke mate in de projecten rekening wordt gehouden met de natuur	3
4. Het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken	10. De verschillende bevoegdheidsniveaus een gemeenschappelijk referentiesysteem bezorgen voor het ecologisch beheer van de groene ruimten	2
	11. Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren	3
	12. Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan vervoersinfrastructuren	2
	13. De mechanismen van ondersteuning van de natuur coördineren en in goede banen leiden	2
	14. De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten	2
5. Het onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen	15. De beheerplannen van de beschermde gebieden uitvoeren	1
	16. Actieve beschermingsmaatregelen treffen voor de planten- en diersoorten die tot het erfgoed behoren	3
	17. De doorlatendheid van de vervoersinfrastructuren voor de fauna verbeteren	3
	18. Het beheer van de invasieve uitheemse soorten optimaliseren	2
	19. Het beheer van de hinder door fauna en flora optimaliseren	3
6. De Brusselaars wakker schudden en op de been brengen voor natuur en biodiversiteit	20. Een toezichtschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora opstellen en uitvoeren	3
	21. Een algemene bewustmakingsstrategie ontwikkelen	2
	22. De steun aan verenigingen in het domein van bewustmaking en educatie versterken	2
7. Het bestuur inzake de natuur verbeteren	23. Het participatief beheer van de openbare groene ruimten bevorderen	3
	24. Een echt "Natuurplatform" invoeren, via een hervorming en een uitbreiding van de BHRN	2
	25. De "Natuurpartnerschappen" met het Gewest formaliseren door ondertekening van doelstellingencontracten	3
	26. De aansluiting tussen de verschillende systemen voor bescherming van de groene ruimten optimaliseren	3

De 7 doelstellingen streven verschillende doelen na die hieronder in het kort zijn uiteengezet:

- **Doelstelling 1** stelt dat elke Brusselaar moet beschikken over een toegankelijke en gezellige groene ruimte van meer dan 1 hectare op minder dan 400 m afstand van zijn woning en over een groene ruimte van minder dan 1 hectare op minder dan 200 m;
- **Doelstelling 2** beoogt het behoud van het groene karakter van het Gewest en de versterking van de coherentie van het Brusselse ecologische systeem, om de nodige voorwaarden te bieden voor de goede werking van de ecosystemen en om een hoog biodiversiteitsniveau tot uiting te laten komen, wat de levenskwaliteit in de stad en de aantrekkelijkheid van het Gewest ten goede zou komen;
- **Doelstelling 3** stelt dat beter rekening moet worden gehouden met de natuur en het groene netwerk in de plannen en projecten, ook buiten de beschermde gebieden;
- **Doelstelling 4** beoogt een beter beheer van de publieke ruimten en samenhang in de aanpak van de vele beheerders;
- **Doelstelling 5** beoogt het behoud of het herstel van de natuurlijke habitats en de soorten in een gunstige staat van instandhouding, en de vermindering van de hinder die bepaalde soorten veroorzaken;
- **Doelstelling 6** beoogt de ontwikkeling van een algemene communicatiestrategie, in een goede verstandhouding met de spelers in het veld, die bepaalt welke boodschap moet worden overgebracht, en welke de doelgroepen zijn. Daarnaast moet het respect voor de groene ruimten en voor de voorzieningen ervan worden bevorderd;
- **Doelstelling 7** beoogt de ontwikkeling van de transversaliteit en de samenhang van deze aanpak door ontmoetingen en uitwisselingen tussen de actoren die verantwoordelijk zijn voor het beheer van de groene ruimten en de publieke ruimte

enerzijds, en de publieke en private actoren van de ontwikkeling en ruimtelijke ordening van het Gewest anderzijds, vlotter te laten verlopen

De 26 maatregelen zijn eveneens beschreven in het ontwerp van natuurplan en omvatten een reeks voorschriften voor de uitvoering ervan. Er is ook een prioriteitsniveau aan gekoppeld.

1.7 PARTICIPATIEF PROCES

Een participatief proces werd opgezet voor de opstelling van het ontwerp van natuurplan. Dit proces is verlopen in verschillende fasen.

De Brusselse Hoge Raad voor Natuurbehoud (BHRN) werd in de lente van 2012 voor het eerst gevraagd naar zijn langetermijnvisie op de natuur in het BHG. Dit orgaan heeft ook de aandacht gevestigd op een aantal prioritaire doelstellingen voor de ontwikkeling van de natuur en de biodiversiteit in Brussel.

De auteurs van het plan baseerden zich op dit werk om een voorontwerp van natuurplan op te stellen (doelstellingen en maatregelenprogramma) dat in de herfst van 2012 het voorwerp was van een uitgebreid participatief proces. Dit bood 104 Brusselse actoren, die in mindere of meerdere mate te maken hebben met het beheer en/of het gebruik van de natuur (gemeenten, gewestbesturen, verenigingen, onderwijsactoren, ...), de gelegenheid om zich uit te spreken over de inhoud van het document.

Een startsessie voor het participatief proces vond plaats in september 2012, waarbij een eerste beoordeling werd gemaakt van de mening van de deelnemers over de relevantie van de overwogen doelstellingen.

Verschillende participatieve workshops werden vervolgens georganiseerd in de loop van de maanden oktober en november 2012, om het volgende te testen:

- de relevantie van de maatregelen om de doelstellingen te bereiken;
- de haalbaarheid van de maatregelen;
- de mogelijkheid de actoren te betrekken bij de uitvoering van de maatregelen;
- de behoefte aan ondersteuning voor de uitvoering van de maatregelen;
- en om voorstellen voor verbetering/ontwikkeling van het voorgestelde maatregelenprogramma te doen.

Tot besluit van het participatief proces werd een slotsessie gehouden in december 2012, om de resultaten van de participatie van het publiek te bespreken.

Het syntheseverslag van het participatief proces dat werd opgesteld door de studiebureaus Ecores en 21 solutions vermeldt: *“Dit proces van hulp bij besluitvorming, dat werd uitgevoerd met de steun van en in nauw overleg met het BIM, heeft tot doel een stevige basis te garanderen voor het ontwerpplan, de relevantie van de doelstellingen met betrekking tot de inzet op het vlak van de natuur in Brussel te garanderen, de relevantie van de voorgestelde maatregelen ten opzichte van de doelstellingen te garanderen, de haalbaarheid van de voorgestelde maatregelen te testen en tot slot de behoeften in termen van ondersteuning voor de uitvoering van de voorgestelde maatregelen te identificeren.”*

Aan de hand van dit participatief proces kon een aantal aanbevelingen of denkpistes worden vastgesteld waarmee rekening werd gehouden bij de opstelling van het ontwerp van natuurplan.

1.8 VOORSTELLING EN VERANTWOORDING VAN DE MOGELIJKE ALTERNATIEVEN

Aangezien het ontwerp van natuurplan bestaat uit een reeks maatregelen die tot doel hebben de staat van de natuur in het BHG te verbeteren, is er strikt genomen geen alternatief.

Tijdens het participatief proces dat bij de opstelling van het ontwerp werd toegepast, werden niettemin verschillende actoren (gemeenten, verenigingen, ...) geraadpleegd, voorafgaand aan het openbaar onderzoek, in het bijzonder over de relevantie en de haalbaarheid van de maatregelen. De auteurs van het ontwerp van natuurplan hielden vervolgens rekening met deze opmerkingen. Zij trachtten in het bijzonder de voorgestelde maatregelen zo goed mogelijk af te stemmen op de behoeften op het vlak van natuur die werden uitgedrukt door de verschillende actoren die aanwezig waren tijdens het participatief proces. Hieruit blijkt dat de versie van het ontwerp van natuurplan die het voorwerp was van onderhavige milieubeoordeling, reeds rekening houdt met een aantal beperkingen en bijzonderheden op het vlak van natuur die specifiek gelden voor het BHG.

Hoewel geen enkel alternatief wordt voorgesteld in het kader van dit MER, na kennisname van het participatief proces, kan dus worden gesteld dat bij de opstelling van het ontwerp van natuurplan reeds alternatieven werden geanalyseerd, en dat de alternatieven/varianten die aanwezig zijn op het niveau van het ontwerp van natuurplan werden geselecteerd op basis van de opmerkingen gedaan tijdens dit participatief proces.

DEEL III: REFERENTIESITUATIE

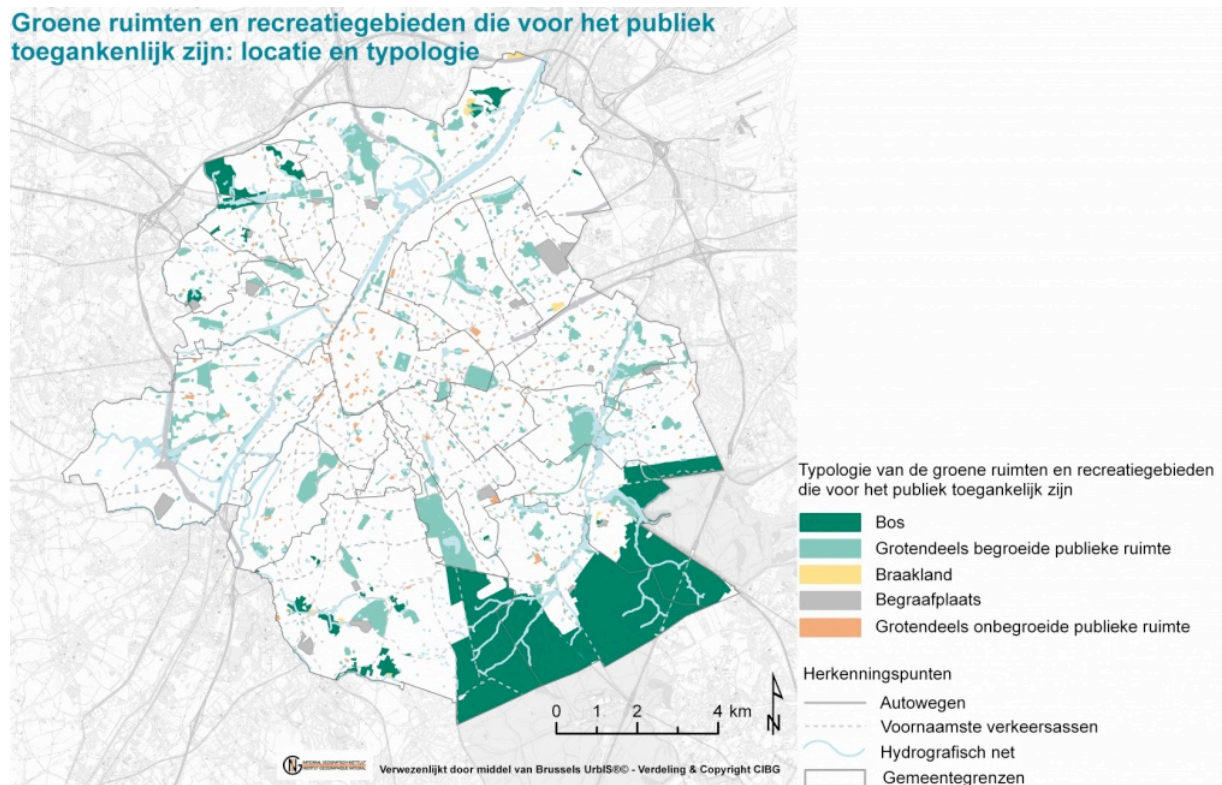
Dit deel geeft een beknopte beschrijving van de huidige toestand met betrekking tot de verschillende milieuthema's die aan bod komen in het kader van het MER op het grondgebied van het BHG.

1 NATUUR EN BIODIVERSITEIT

1.1 DE GROENE RUIMTEN IN HET BHG

Hoewel het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) vooral stedelijk van aard is, blijft het een relatief groene stad. De groene ruimten in het BHG beslaan een oppervlakte van ongeveer 8.500 hectare, of ongeveer 50% van de oppervlakte van het Gewest. Ongeveer een derde van deze oppervlakte bestaat uit privétuinen, en naar schatting is slechts 35% van de groene ruimten voor het publiek toegankelijk.

De groene ruimten zijn echter niet gelijkmatig over het grondgebied van het BHG gespreid. In de wijken in de tweede en derde kroon zijn de oppervlakten van de groene ruimten veel groter dan in de wijken in het centrum. Het Rapport over de staat van de natuur in het BHG verwijst naar een sociaaleconomische enquête van het ADSEI die in 2001 werd gehouden onder de Brusselse gezinnen om de tevredenheid over het aanbod aan groene ruimten in het BHG in kaart te brengen. Hieruit bleek dat 25% van de respondenten ontevreden was, wat in verband moet worden gebracht met de gebieden zonder groene ruimten. Door dit gebrek aan groene ruimten is ook de biologische connectiviteit op bepaalde plekken in het BHG kleiner.

Figuur 2: Kaart van de spreiding van de voor het publiek toegankelijke groene ruimten en recreatieruimten (Bron: BIM, 2009. Synthèse van de staat van het leefmilieu 2007-2008)

We mogen niet vergeten dat deze groene ruimten bijdragen tot de levenskwaliteit van de Brusselaars doordat ze een aantal belangrijke diensten leveren (waterzuivering, houtproductie, recreatie, ...). Door de stedelijke context waarvan deze ruimten deel uitmaken, zijn de sociale en recreatieve functies bijzonder belangrijk.

Hoewel de oppervlakte van het Brussels Gewest relatief beperkt is, omvat het een niet te verwaarlozen diversiteit van planten en dieren: bijna 800 soorten planten, 45 soorten zoogdieren, 92 soorten nestbouwende vogels, ... Bovendien is een groot aantal van deze soorten biologisch waardevol, vooral omdat ze zo zeldzaam zijn. Op dit moment wordt bijna 50% van de zoogdieren en 30% van de vogels beschouwd als bedreigd of kwetsbaar. 66 plantensoorten staan op de rode lijst van de soorten die worden beschouwd als met uitsterven bedreigd, bedreigd, kwetsbaar, in verval of zeldzaam.

1.2 EVOLUTIE VAN DE OPPERVLAKTE VAN DE GROENE RUIMTEN

In de loop van de voorbije eeuwen, en vooral in de 19de en 20ste eeuw, heeft een deel van de groengebieden in het BHG plaats moeten ruimen voor uiteenlopende infrastructuren of woningen. Dit is nog altijd een duidelijke trend. Volgens het BISA is de niet-bebouwde oppervlakte tussen 1990 en 2010 gedaald van 47% tot 42% van de gekadastreerde oppervlakte.

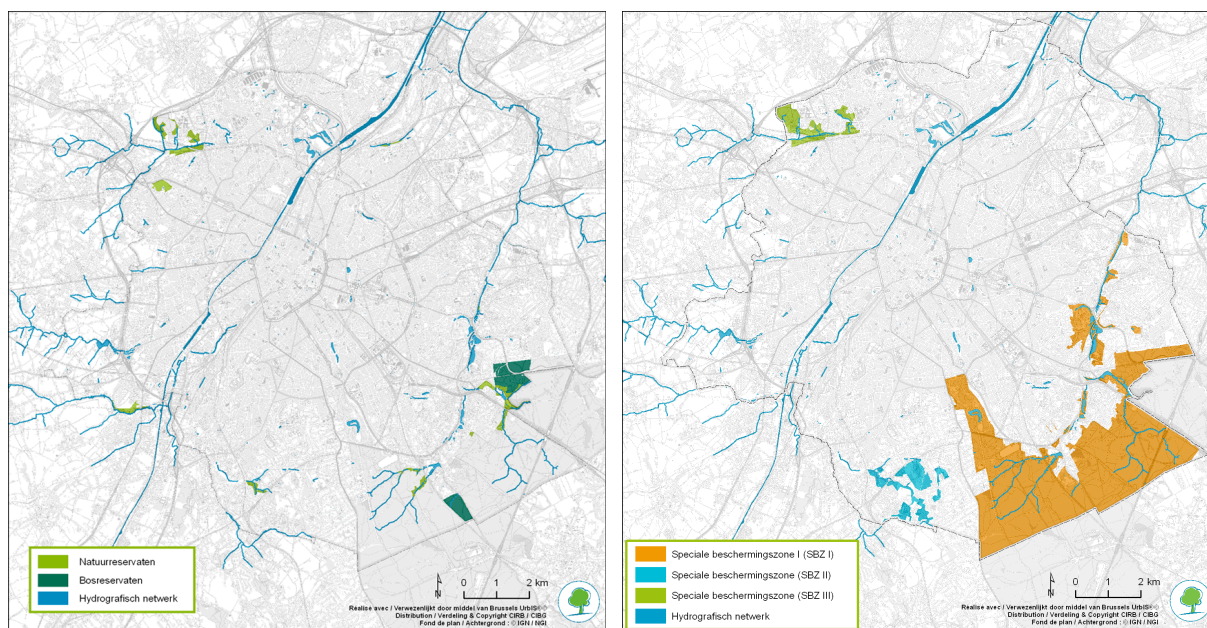
Deze evolutie van verstedelijking van het grondgebied en demografische groei leiden niet alleen tot een verlies aan groene ruimten, maar hebben ook tal van gevolgen voor de natuur (vermindering van de verbindingen tussen de bestaande groene ruimten, verontreiniging van bodems en water, toename van de recreatieve druk door een toename van het aantal bezoeken aan de groene ruimten,...).

1.3 BESCHERMING VAN DE GROENE RUIMTEN

Om de impact van de menselijke activiteiten op de natuur te verminderen, heeft het Brussels Gewest verschillende wetten vastgelegd die vooral gebaseerd zijn op de Europese richtlijnen, waaruit onder andere de creatie van de Natura 2000-gebieden voortvloeit.

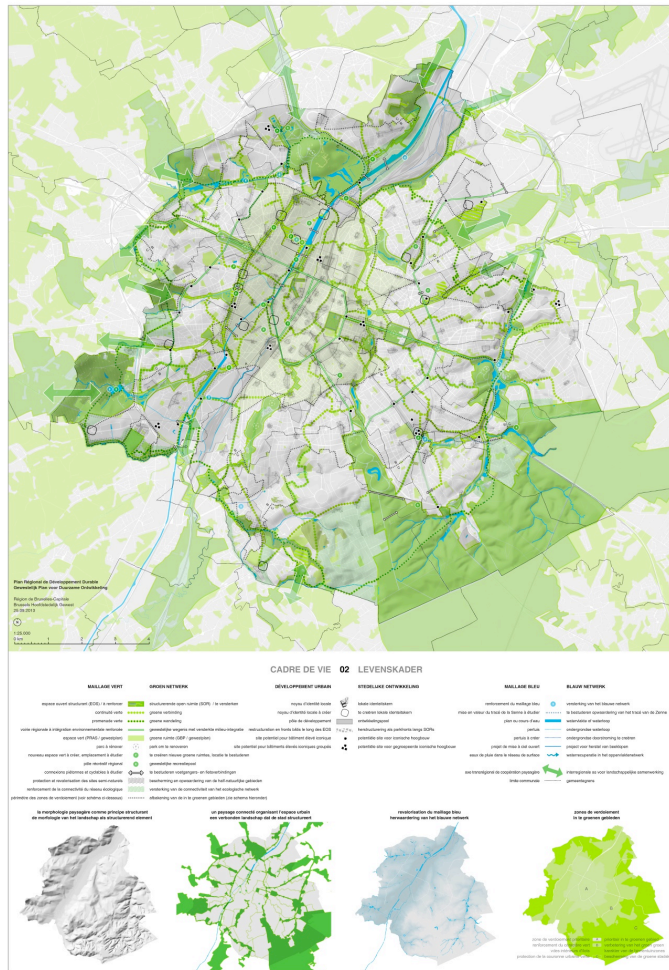
Het BHG omvat in het bijzonder 14 natuurreservaten en 2 bosreservaten die verspreid liggen over zijn grondgebied. Ze beslaan een totale oppervlakte van 242 ha.

Het BHG telt ook drie Natura 2000-gebieden of "gebieden van communautair belang" (GCB). Deze drie gebieden beslaan een totale oppervlakte van 2.321 ha. Een groot deel van de bovenvermelde natuurreservaten maakt ook deel uit van deze GCB's.

Figuur 3: Plaatsbepaling van de Natura 2000-gebieden (links) en de natuur- en bosreservaten (rechts) (Bron: BIM, 2010. Register van de beschermde gebieden)

Daarnaast werden diverse min of meer specifieke projecten of programma's uitgevoerd. Een ervan is het "groen netwerk"-programma. Het doel van het groene netwerk is de bestaande aansluitingen tussen de groene ruimten te behouden, en op die manier de versnippering van de habitats te beperken.

Figuur 4: Kaart van het groene netwerk van het BHG (Bron: ontwerp van gewestelijk plan voor duurzame ontwikkeling, 2013)

1.4 STAAT VAN INSTANDHOUDING VAN DE NATUUR

De groene ruimten van het BHG omvatten verschillende types van habitats met een grote of minder grote diversiteit naargelang van het toegepaste beheer. De drie belangrijkste aanwezige habitattypes zijn:

- De boshabitats;
- De open of halfopen habitats;
- De vochtige habitats.

Volgens het Verslag over de staat van het leefmilieu (VSL) van 2007-2010 werd een eerste gedeeltelijke beoordeling van de staat van instandhouding van de Brusselse natuurlijke habitats gemaakt, en verkeert slechts een klein deel van de boshabitats vandaag in een gunstige staat van instandhouding. Dit resultaat moet echter genuanceerd worden: er is een goed potentieel voor verbetering van de kwaliteit van deze milieus, en volgens het Rapport over de staat van de natuur in het BHG werd slechts een deel van het Zoniënwoud beoordeeld.

Volgens het Verslag over de staat van het leefmilieu (VSL) van 2007-2010 omvat slechts 20 ha van de grasvegetatie van het BHG habitats van communautair belang. Niettemin bevindt ongeveer 80 ha van de graslanden zich in Natura 2000-gebied en geniet meer dan 100 ha van de grasformaties het statuut van natuurreservaat. II Niettemin is geen enkel actief beschermingsstatuut of aangepast ecologisch beheer toegekend aan 80% van de open habitats.

Volgens het VSL van 2007-2010 beslaan de vochtige milieus op dit moment een oppervlakte van 170 ha, waarvan een groot deel in een bos. Ze spelen een belangrijke rol op het vlak van waterzuivering. Ongeveer 80% van deze vochtige milieus geniet een actief beschermingsstatuut (natuurreservaat, Natura 2000-gebied, ...). Ondanks deze bescherming ondergaan deze vochtige gebieden aantastingen door in het bijzonder eutrofiëring van het water en de bodem, uitdroging of transformatie door menselijke activiteiten.

De invasieve soorten vormen een aanzienlijke bedreiging voor de biodiversiteit. In het Brussels Gewest werden meer dan 200 uitheemse plantensoorten en 11 uitheemse vogelsoorten geteld. Van deze soorten zijn er een aantal die een invasief gedrag vertonen dat schadelijke gevolgen heeft voor de inheemse biodiversiteit (rivaliteit voor voedingsbronnen, predatie, ...).

2 KWALITEIT VAN DE BUITENLUCHT

In het BHG houdt de luchtverontreiniging hoofdzakelijk verband met het energieverbruik in de gebouwen en met de vervoersector, en daarnaast wordt ze ook beïnvloed door de aanvoer van pollutanten van buiten het Gewest. Volgens het verslag over de staat van het leefmilieu in Brussel kon de voorbije twintig jaren een aanzienlijke vooruitgang worden opgetekend op het vlak van de luchtverontreiniging, vooral met betrekking tot zwaveldioxide (SO₂), lood en benzeen. Vandaag kunnen we stellen dat deze pollutanten geen probleem meer vormen in Brussel, door de maatregelen en structurele aanpassingen die aan de bron werden uitgevoerd.

De concentraties van fijne deeltjes, troposferische ozon en stikstofdioxide (NO₂) blijven echter zorgwekkend, en vormen nog altijd een probleem voor de luchtkwaliteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en meer bepaald voor het milieu.

2.1 FIJNE DEELTJES

De fijne deeltjes kleiner dan 10 micrometer of "PM₁₀" in de omgevingslucht zijn afkomstig van verschillende natuurlijke (zoals bodemerosie) of antropogene (verkeer, industrie, verwarming) bronnen. Ze omvatten een veelheid van stoffen, zoals metalen, zuren, koolstof en polycyclische aromatische koolwaterstoffen. In het BHG vormt de transportsector de belangrijkste antropogene bron van emissie van PM₁₀, gevolgd door het energieverbruik van gebouwen, industriële processen en elektriciteitsproductie. De fijne deeltjes zijn vooral schadelijk voor de menselijke gezondheid, in het bijzonder doordat ze luchtwegaandoeningen zoals astma en cardiovasculaire aandoeningen verergeren. Hun toxiciteitsgraad is afhankelijk van hun chemische samenstelling en van de eventuele combinatie met andere pollutanten.

2.2 OZON OP LAGE HOOGTE

Ozon op lage hoogte is een secundaire pollutant, wat wil zeggen dat de ozon niet rechtevrees in de omgevingslucht wordt uitgestoten, maar wordt gevormd in de atmosfeer door chemische reacties als gevolg van de irradiatie van primaire pollutanten (waaronder stikstofdioxide NO₂) door ultraviolette straling (UV) in aanwezigheid van zuurstof.

Sterke concentraties van ozon op lage hoogte kunnen de gezondheid (longfunctie) en de groei van de vegetatie schaden.

2.3 STIKSTOFOXIDEN

Stikstofoxiden (waaronder monoxide NO en dioxide NO₂) worden geproduceerd door de oxidatie van stikstof in de lucht door verbrandingsprocessen. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn de NO_x-emissies toe te schrijven aan het verkeer (47%), aan een bijdrage van buiten het Brussels Gewest (achtergrondvervuiling en transgewestelijke bijdrage) (40%) en aan stedelijke achtergrondvervuiling (13%).

De NO_x'en zijn schadelijke pollutanten voor de menselijke gezondheid, maar ook voor het leefmilieu omdat ze bijdragen aan de ozonvorming en aan de verzuring. De verzurende emissies wijzigen de samenstelling van de lucht, de oppervlaktewateren en de bodem en zijn dus schadelijk voor de ecosystemen.

2.4 INVLOED VAN DE VEGETATIE OP DE LUCHTKWALITEIT

Tal van wetenschappelijke studies (in het bijzonder Pugh et al., 2012) hebben duidelijk aangetoond wat de rol van de vegetatie is in de verbetering van de luchtkwaliteit. De bomen en struiken filteren de lucht door een deel van de verontreinigende stoffen tegen te houden. Volgens Pugh et al. kan een doordachte aanplanting van bomen, struiken en andere planten in een stedelijke omgeving in sommige gevallen de concentraties van NO₂ en fijne deeltjes aanzienlijk doen dalen.

3 KLIMAATVERANDERING

In de komende jaren zullen we vermoedelijk te maken krijgen met de volgende gevolgen van de klimaatverandering:

- Sterke stijging van de temperatuur vanaf 2050;
- Hogere frequentie van hittegolven, hevige regenbuien en stormen;
- In de winter, verhoging van het debiet van de verschillende hydrografische bekkens van het land;
- Afname van de biodiversiteit. Volgens Leefmilieu Brussel-BIM zullen de populaties van 25 tot 75 van de in ons land aanwezige soorten in mindere of meerdere mate afnemen. Bijvoorbeeld, de beuken van het Zoniënwoud lijden nu al onder de klimaatveranderingen en vertonen tekenen van afsterven;
- Gezondheidsproblemen

In een stedelijke omgeving komen deze veranderingen nog bij het hitte-eilandeffect dat gemiddeld wordt geraamd op 1,5 °C. In de zomer kan het temperatuurverschil tussen het stadscentrum en de rand tot 5 °C bedragen (Ademe, 2012).

3.1 ROL VAN DE GROENE RUIMTEN IN DE KLIMAATVERANDERING

De groene ruimten en de biodiversiteit spelen een belangrijke rol in zowel de aanpassing van de stad aan de klimaatveranderingen als de verzachting van deze klimaatveranderingen. Ze zijn van cruciaal belang voor de koolstofopslag, de absorptie van neerslag en de temperatuurregeling.

3.1.1 Rol van koolstofput

Door koolstof te absorberen en op te slaan, kunnen de groene ruimten in een stedelijke omgeving een rol spelen in de matiging van de klimaatverandering.

Zo accumuleert het Zoniënwoud grote hoeveelheden koolstof via het fotosynthesep proces, waardoor het een belangrijke koolstofput vormt voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Voor koolstof hebben wetenschappelijke studies aangetoond dat een traag groeiend boompje van 8 tot 15 cm diameter 16 kg CO₂ per jaar kan opnemen; bij een grote boom op zijn maximale groeiniveau kan dit 360 kg per jaar bedragen (Institut National de Santé Publique du Québec, 2011).

3.1.2 Rol in de matiging van en de aanpassing aan hittegolven

In een stedelijke omgeving hebben de groene ruimten en de vegetatie een verkoelende effect op de lucht, door het schaduw effect en/of evapotranspiratie. Dit verschijnsel, dat valt onder de algemene noemer van het “koude-eilandeffect”, maakt het mogelijk het hitte-eilandeffect te vermijden of rechtstreeks tegen te gaan. Deze “koude-eilanden” kunnen zich voordoen in verschillende vormen: groene ruimten (parken, tuinen, vergroende structuren (begroende muren), laanbomen, ...

De beplantingen kunnen dus voor een deel de temperatuurstijging tegengaan doordat ze schaduw geven en aan evapotranspiratie doen.

Bovendien slaan de groene ruimten in verhouding minder zonnearmte op dan de gebieden waarin vooral gebouwen staan. Verschillende studies hebben al aangetoond dat de groene ruimten de luchttemperatuur kunnen veranderen. We kunnen een verschil vaststellen van 4 tot 8 °C tussen open plekken en plekken onder boomkruinen.

3.1.3 Rol in de aanpassing aan de neerslagvariaties

De aanwezigheid van vegetatie in een stedelijke omgeving maakt het ook mogelijk de effecten van zware neerslag te verzachten, doordat ze een deel van de neerslag opvangen (vooral via het bladoppervlak) en vermijden dat al te veel water in de bodem doordringt.

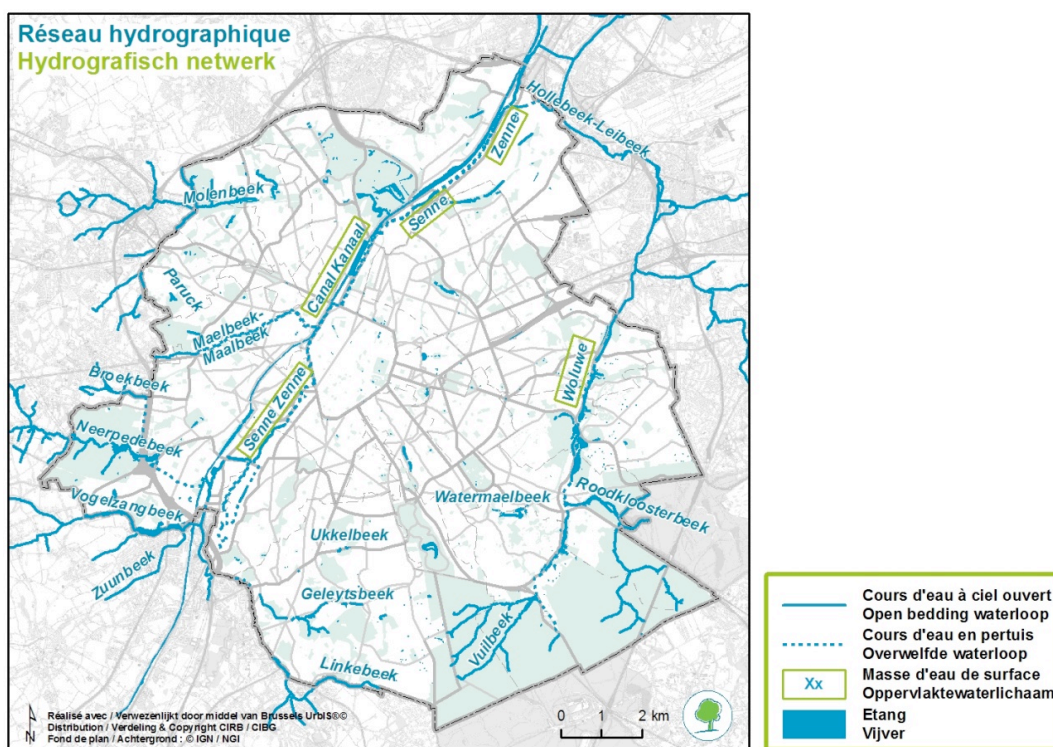
Het behoud van de integriteit van de ecosystemen en de ontwikkeling van de groene ruimten zijn dus elementen die in aanmerking moeten worden genomen met betrekking tot de klimaatveranderingen, en dit zowel op lokaal als op gewestelijk niveau.

4 OPPERVLAKTEWATER

Het BHG ligt in het hydrografisch bekken van de Schelde en het hydrografisch subbekken van de Zenne en, in mindere mate, de Dijle. Water is zeer belangrijk in het BHG, vooral door de aanwezigheid van de vele waterlopen, maar ook de vele poelen waarvan de meeste vandaag droog staan.

De belangrijkste waterlopen zijn de Zenne en de Woluwe. Het kanaal Brussel-Charleroi is ook een belangrijk element van het Brussels hydrografisch netwerk. De belangrijkste zijrivieren van de Zenne in het Brussels Gewest zijn:

- op de rechteroever: de Woluwe, de Hollebeek-Leibeek, de Zwartebeek, de Linkebeek en enkele overwelfde waterlopen;
- op de linkeroever: de Molenbeek, de Maalbeek, de Neerpedebeek en de Zoonbeek.

Figuur 5: Kaart van het hydrografisch netwerk van het BHG (Bron: BIM, 2011. MER van het ontwerp van maatregelenprogramma WBP)

4.1 CHEMISCHE KWALITEIT VAN DE OPPERVLAKTEWATEREN

Op basis van de resultaten van de analyses van watermonsters in het verslag over de staat van het leefmilieu van 2007-2010 kunnen we voor de laatste jaren een verbetering van de chemische kwaliteit van het water van het kanaal, de Woluwe en de Zenne vaststellen, en dit vooral sinds de installatie van het waterzuiveringsstation Brussel-Zuid in 2000 en het waterzuiveringsstation Brussel-Noord in 2007, waarvan het gezuiverde water in de Zenne wordt geloosd. Er zijn echter nog overschrijdingen van de geldende normen voor waterverontreiniging, vooral voor koolwaterstoffen en PCB's, in de Zenne, het kanaal en de Woluwe.

De chemische kwaliteit van het water van de zijrivieren van de Woluwe, de Woluwe, de Geleytsbeek, de Linkebeek, de Neerpedebeek, de Molenbeek en de Grote Vijver van Bosvoorde blijft in het algemeen stabiel. Er zijn echter hoge concentraties van nitrieten en residueel chloor, wat vooral voor de vissen schadelijk kan zijn.

4.2 CHEMISCHE KWALITEIT VAN DE GRONDWATEREN

Op basis van het verslag van de Staat van het Leefmilieu van 2007-2010 werd de grondwaterkwaliteit van de meeste ondergrondse waterbekkens van het BHG goed bevonden. De kwaliteit van het grondwater van een ondergronds waterbekken (van de zandlaag van het Brusseliaan) werd daarentegen ontoereikend bevonden door de overschrijding van de normen voor nitraten en voor bepaalde pesticiden (atrazine, desethylatrazine, diuron, ...).

4.3 HUIDIGE IMPACT VAN DE WATERKWALITEIT OP DE NATUUR

Tal van natuureservaten, bosreservaten en Natura 2000-gebieden omvatten vijvers, poelen of stromen. De grote stikstof- en fosforconcentratie in tal van waterlopen en vijvers heeft een onmiskenbare impact op de fauna en de flora in het BHG. De oorsprong van deze stoffen in het oppervlaktewater is uiteenlopend: overlopende riolen, afvalwaterlekken, lozing van afvalwater rechtstreeks in de waterlopen, bemesting van landbouwgrond, ... De impact van de concentraties van chemische stoffen in de oppervlaktewateren, vooral afkomstig van het afvloeiend regenwater op de grote verbindingswegen, is daarentegen veel minder gekend.

Naast de kwaliteit van het oppervlaktewater kan er ook een probleem zijn met de hoeveelheid water door de omlegging van bepaalde bronnen of waterlopen naar de riolering, wat verstoringen van de fauna en de flora meebrengt

4.4 BLAUW NETWERK

Om de toestand van de waterlopen in het BHG te verbeteren, werd in 1999 het "blauw netwerk"-programma gestart. Dit programma heeft verschillende doelstellingen, zowel op het vlak van het milieu als sociaal en economisch:

- de kwaliteit van de oppervlaktewateren garanderen;
- de sociale, landschappelijke en recreatieve functies van de rivieren, vijvers en vochtige zones combineren, en de ecologische rijkdom van deze milieus ontwikkelen.

In het kader van dit programma vermelden we de projecten van het bovengronds brengen van een deel van de Molenbeek en de Woluwe en het gedifferentieerd beheer van een aantal vijvers, wat in het bijzonder de hydromorfologische verbetering van deze waterlichamen en van de waterkwaliteit mogelijk maakt.

Het blauwe netwerk beoogt ook de scheiding van het zuivere water, afkomstig van vijvers, bronnen of kwellen, van het afvalwater. Zo daalt het volume zuiver water dat naar de zuiveringsstations gaat, en is er een betere waterbeschikbaarheid op sommige plaatsen.

5 DE GELUIDSOMGEVING

Lawaai wordt in het algemeen als zeer hinderlijk beschouwd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, dat gekenmerkt is door veel menselijke activiteiten en een dichte bewoning. Lawaai kan een zware hinder vormen voor de stadsbewoners en zelfs aan de oorsprong liggen van gezondheidsproblemen.

Deze geluidshinder vormt een obstakel voor het welzijn en de sociale samenhang en moet worden verminderd, vooral in de huidige context van bevolkingsgroei. Hiervoor moeten maatregelen voor de bescherming van stille zones worden gedefinieerd, geïdentificeerd en uitgevoerd, om de Brusselaars een kwaliteitsvolle leefomgeving te bieden. De groene ruimten en de binnenterreinen van huizenblokken worden vaak beschouwd als rustige zones voor de burgers, en spelen een belangrijke rol in de instandhouding van de stille zones.

De geluidsvervuiling heeft niet alleen gevolgen voor de menselijke gezondheid. Volgens de wetenschappelijke literatuur verstoort het stadslawaai ook de fauna en de biologische kwaliteit van de groene ruimten. De meeste geluidsgevoelige soorten behoren tot de groepen van de insecten (tweevleugeligen en rechtvleugeligen) en de gewervelde diersoorten (vogels, amfibieën en zoogdieren). Sommige soorten die voor voortplanting of bescherming gebruik maken van akoestische communicatie, ondervinden sterke hinder in een lawaaierige omgeving (Zufferey, A & Febbraro, 2005).

De verzwakking van de geluidsniveaus en de instandhouding van de rustige gebieden zijn dus niet alleen belangrijk voor de menselijke gezondheid, maar vormen ook niet te verwaarlozen maatregelen voor het behoud en de ontwikkeling van de soorten die gevoelig zijn voor lawaai.

5.1 BRONNEN VAN GELUIDSHINDER

De geluidshinder in het BHG wordt hoofdzakelijk voortgebracht door menselijke activiteiten in de stad en door het weg-, lucht- en spoorverkeer. Uit de gegevens van de verschillende geluidskadasters blijkt dat het wegverkeer de geluidsbron is die het grootste aantal Brusselaars treft, vooral in de nabijheid van de ring en van de grote verkeersaders van de stad. Hierbij komen de geluidsemisies van het luchtverkeer (vooral in het noordoosten van het Gewest), het spoorverkeer (noordoosten en zuidwesten) en de industriële en huishoudelijke activiteiten.

5.2 DE GELUIDSHINDER VERMINDEREN DOOR VEGETATIE

Om de stedelijke geluidshinder te verminderen, zijn er maatregelen op het vlak van stedenbouw, ruimtelijke ordening en wegbeheer. De plaatsing van obstakels of de creatie van “maskerende effecten”, door bomen te planten bijvoorbeeld, kan nuttig zijn om de voortplanting van lawaai te beperken. De vegetatie kan echter pas een efficiënte geluidswerende maatregel zijn bij een minimum gewicht per vierkante meter, en indien er geen openingen zijn (Vademecum van het wegverkeerslawaai, Leefmilieu Brussel, 2004). Voor een geluidssituatie die vergelijkbaar is met die na plaatsing van een scherm, moet namelijk een rij bomen zeer dicht bij elkaar worden aangeplant, over een afstand van 100 meter.

Hoewel vegetatie een weinig doeltreffende geluidswerende maatregel is, vergeleken met de conventionele maatregelen, kan een groenstrook echter ook een visueel scherm vormen en zo een positieve psychologische invloed uitoefenen op de omwonenden.

6 AFVAL

In 2008 werd ongeveer 450.000 ton huishoudelijk afval ingezameld in het BHG. Dit cijfer is stabiel gebleven tussen 2003 en 2008. De hoeveelheden niet-huishoudelijk afval die elk jaar in het BHG worden geproduceerd, worden daarentegen geraamd op 1,5 tot 2 miljoen ton. Dit afval is hoofdzakelijk afkomstig van de bouw-/afbraaksector en de industrie.

6.1 GROENAFVAL

Sinds 2001 wordt het groenafval gecomposteerd in het composteringscentrum voor tuinafval in Vorst. Volgens het Plan voor de preventie en het beheer van afvalstoffen van 2010 brengen de tuinen van het BHG naar schatting niet minder dan 30.000 ton groenafval voort. De compostering van het tuinafval produceert compost die nuttig wordt toegepast in de landbouw, in de tuinbouw en in tuinen. De stadslandbouw, momenteel in opgang in Brussel, zou zo kunnen profiteren van een lokaal geproduceerde compost, en dus in zekere mate “de cirkel rond maken” op het niveau van de productiecycclus.

Daarnaast is er nog het afval dat wordt achtergelaten in de openbare groene ruimten. Hoewel de meeste Brusselaars zich ervan bewust zijn dat plastic en papierafval dat rondzwerft schadelijk is voor het milieu, geldt dit niet voor het groenafval. Dit wordt regelmatig aangetroffen in de groene ruimten nabij de woningen. Dit heeft niet alleen een visuele impact, maar leidt ook tot een verrijking van de bodem en kan invasieve soorten aantrekken die zeer schadelijk zijn voor de biodiversiteit.

7 ECONOMISCHE TOESTAND

De Brusselse economie, van oorsprong vooral industrieel, heeft zich sterk gericht op de tertiaire sector. Vandaag is het BHG zowel een **aantrekkelijke regio** op economisch vlak (tewerkstelling, investeringen, ...) als een zeer belangrijke **ontwikkelingspool** voor België. In termen van rijkdom per inwoner is het Gewest koploper van het land, en een van de rijkste regio's van Europa in termen van BBP per inwoner. Paradoxaal genoeg is een groot deel van de bevolking van het Gewest echter uitgesloten van deze economische rijkdom. Deze toestand blijkt uit sociale indicatoren zoals het werkloosheidspercentage, het gemiddelde inkomen per inwoner en het aantal personen met een leefloon. Bovendien kampt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met een zeer sterke **sociale tweedeling** tussen de verschillende gemeenten van het Gewest, maar ook tussen de verschillende wijken van deze gemeenten. In het volgende punt gaan we hier uitgebreider op in. Het Brussels Gewest wordt dus gekenmerkt door zeer hoge concentraties van armoede en kwetsbaarheid in bepaalde centrale wijken, en vooral langs het Kanaal, de oude industriële as van Brussel, en in de buurt van de Vijfhoek. Deze tweedeling blijkt ook op het vlak van het aanbod aan groene ruimten. De wijken in de eerste en tweede kroon hebben een veel grotere oppervlakte aan groene ruimten dan de centrale wijken.

7.1 PARTICIPATIE VAN DE GROENE RUIMTEN AAN DE BRUSSELSE ECONOMIE

7.1.1 Creatie van werkgelegenheid

Het Gewest vormt een groot werkgelegenheidsbekken, maar gaat ook gebukt onder een hoog werkloosheidspercentage, vooral bij jongeren en vooral ten gevolge van de nieuwe dynamiek van de gewestelijke economie die weinig banen creëert. Het lijkt dan ook belangrijk dat alle economische sectoren die werkgelegenheid meebrengen, worden ondersteund in Brussel.

In deze context opent de recente ontwikkeling van de stadslandbouw nieuwe perspectieven wat werkgelegenheid betreft, ook al blijven de economische functies van de ecosystemen zeer beperkt (Verdonck et al, 2012).

De ontwikkeling en het beheer van natuur in de stad kunnen overigens ook zorgen voor werkgelegenheid of voor de herinschakeling van voormalige gedetineerden.

Op basis van een verkennende analyse door het Brussels Observatorium voor de Werkgelegenheid in november 2010 waren er in 2009 in het BHG 325 niet-tewerkgestelde werkzoekenden in de tuin- en landbouwsector. Er is dus vraag naar werkgelegenheid in deze domeinen.

7.1.2 Productie van goederen

Stadsmoestuinen en stadslandbouw op daken kunnen niet alleen banen creëren, maar zorgen ook voor de productie van groenten en fruit, en kunnen dus heel wat besparingen opleveren voor wie zich eraan waagt.

7.1.3 Productie van diensten

De economische diensten die de natuur in de stad verleent, zijn divers en kunnen aanzienlijke financiële besparingen opleveren. We vermelden in het bijzonder de rol van de aanplantingen en de bomen, vooral voor de isolatie van gebouwen tegen de wind en de zon, waardoor kan worden bespaard op energie, en voor hun rol in het beheer van het water, de bodem, de lucht en de koolstofvastlegging.

7.1.4 Verhoging van de grondwaarde van het vastgoed

Een ander economisch gevolg van de natuur in de stad is dat de grondwaarde van de woningen en wijken die opnieuw een groen kleedje krijgen, in de meeste gevallen stijgt. De kopers van woningen zijn dus bereid meer te betalen voor een eigendom in de nabijheid van een groene ruimte zoals een park of een bos, en deze meerprijs varieert naargelang van de afstand tot deze groene ruimte en de oppervlakte, de kwaliteit en het gebruik ervan. In 2010 werd een Britse studie uitgevoerd door een consortium van organisaties die met name actief zijn in de economische ontwikkeling en de bescherming van de natuur. De studie had tot doel de economische voordelen van de natuur te beoordelen, en gaf aan dat meerdere studies hebben gewezen op een verhoging van de prijzen van bepaalde residentiële onroerende goederen door de aanwezigheid van groene elementen in de buurt (bomen, park, ...). De studie stelde ook dat de impact op de waarde van de goederen sterk kan variëren van de ene studie tegen de andere, en dat er veel minder duidelijkheid is over de waarde van commerciële onroerende goederen.

8 SOCIALE TOESTAND

Ondanks de gunstige economische evolutie van de voorbije twee decennia is de sociale toestand in Brussel erop achteruit blijven gaan, met een steeds hoger **werkloosheidspercentage** en een **toenemende sociale ongelijkheid**. Deze sociale tweedeling van Brussel is een realiteit, en de gevolgen van de demografische *boom* zouden dit fenomeen nog kunnen versterken.

Zoals wij eerder al hebben gezegd, is er een grote ongelijkheid op het vlak van de spreiding van de groene ruimten. In de wijken in de tweede en derde kroon is er namelijk een veel grotere oppervlakte aan groene ruimten dan in de armste wijken in het centrum van Brussel. De gebieden met het minste groen liggen meer bepaald rond het kanaal, wat bijdraagt tot de sociale tweedeling van de stad. Gelet op het tekort dat er op dit moment is, zal de inzet voor het centrum er dus in de eerste plaats in bestaan het aanbod van voor het publiek toegankelijke groene ruimten en de aanwezigheid van de natuur te vergroten. Deze verbetering zou de sociale tweedeling van de stad moeten verminderen.

8.1 VERBANDEN TUSSEN DE GROENE RUIMTEN EN DE LEVENSKWALITEIT

8.1.1 Sociale functies van de groene ruimten

De groene ruimten zijn geschikte en geliefde ruimten om sociale relaties te “beoefenen”. De groene ruimten zijn bevoorrechte plekken voor ontspanning en vrije tijd, en soms vormen ze heuse trekpleisters wanneer er feesten, tentoonstellingen en evenementen plaatsvinden.

Tal van studies suggereren dat de aanwezigheid én de toegankelijkheid van groene ruimten in de stad heel wat sociale voordelen kan opleveren, zoals een betere sociale interactie bij volwassenen en kinderen, een betere sociale cohesie en onafhankelijkheid en een grotere burgerzin. Het aantal misdaden en daden van geweld neemt af, waardoor het veiligheidsgevoel toeneemt (Westphal, L 2003).

8.2 RECREATIEVE EN PEDAGOGISCHE FUNCTIES VAN DE GROENE RUIMTEN

In het algemeen suggereren de meeste studies op grote schaal dat de stedelijke groene ruimten zorgen voor meer fysieke activiteiten, vooral bij kinderen en jongvolwassenen. Steeds meer aandacht gaat naar de kwaliteit van de groene ruimten, met betrekking tot hun gebruik voor recreatiedoeleinden en hun nabijheid.

Bovendien is er in tal van groene ruimten ook een pedagogische invulling, aan de hand van didactische borden of door de aanwezigheid van arboretums.

9 DE GEZONDHEID VAN DE INWONERS VAN HET BHG

Het BHG besteedt een bijzondere aandacht aan de gezondheid en de verbetering van de kwaliteit van het leven in de stad, vooral via de getroffen voorzieningen in termen van luchtkwaliteit, reductie van de geluidsniveaus en ontwikkeling van de groene ruimten.

Om de leefomgeving en de gezondheid van de Brusselaars te verbeteren, zet Leefmilieu Brussel dus tal van acties op die er in het bijzonder op gericht zijn de kwaliteit van de binnenlucht te

verbeteren, verschillende vormen van verontreiniging tegen te gaan, een zachte mobiliteit aan te moedigen en een stedelijke ruimte te behouden met een voldoende aantal kwaliteitsvolle groene en blauwe ruimten. Al deze acties dragen in het algemeen bij tot een verbetering van de levenskwaliteit, en bijgevolg tot een betere gezondheid van de inwoners.

9.1 VERBAND TUSSEN GROENE RUIMTEN EN GEZONDHEID

De aanwezigheid van groene ruimten lijkt verband te houden met verschillende zeer gunstige milieueffecten, en kan dus een weldadige invloed hebben op de fysieke en mentale gezondheid van de bevolking.

Fysieke functies

De bomen en de planten vangen de zwevende verontreinigende stoffen op, en helpen zo de kwaliteit van de omgevingslucht verbeteren. Volgens een studie zouden in een straat zonder bomen 10.000 tot 12.000 deeltjes per liter lucht aanwezig zijn, vergeleken met 3.000 deeltjes per liter lucht in de omliggende straten die omzoomd zijn met bomen (Boucher & Fontaine). Naar schatting zou een volwassen boom in een stedelijke omgeving tot 20 kg stof per jaar opvangen.

In het algemeen zorgt de aanwezigheid van planten in de stad dus voor een kwantitatieve verbetering van de luchtkwaliteit, met positieve gevolgen voor de menselijke gezondheid.

Cognitieve functies

Intentionele en indirecte interacties met de natuur in de stad zorgen voor een opmerkelijk betere concentratie op het werk, verminderen de geestelijke vermoeidheid en verbeteren de cognitieve functies en de prestaties. Uit experimentele studies blijkt dat contact met de natuur of een uitzicht op een natuurlijk landschap factoren zijn die ervoor zorgen dat men beter de aandacht bij het werk kan houden, en dat men snel weer tot een toestand van goede cognitieve prestaties komt (Institut National de Santé Publique du Québec, 2011).

Psychologische en fysiologische functies

Op het vlak van de psychologische functies worden positieve effecten toegeschreven aan de groene ruimten, zowel op het vlak van de beoordeling van de mentale gezondheid (door een arts of door de persoon zelf), als op het vlak van stress, angsten en humeur. Volgens transversale studies die in Denemarken werden uitgevoerd, zouden de toegang tot en de nabijheid van groene ruimten verband houden met lagere stressniveaus. Dit verband zou te verklaren zijn door de kenmerken van de wijk en door de aanwezigheid van gunstige omstandigheden voor fysieke activiteiten en actieve vervoerswijzen (Institut National de Santé Publique du Québec, 2011). Wat de fysiologische functies betreft, hebben verschillende studies overigens de weldadige effecten van de aanwezigheid van natuur in de stad aangetoond met betrekking tot bepaalde vormen van stadsstress, zoals verkeer, misdaad of bevolkingsdichtheid. Uit de verschillende studies bleek respectievelijk een daling van het cortisolniveau (Van Den Berg et Custers, 2011), een daling van de bloeddruk tijdens intentioneel contact met de natuur (Pretty et al, 2005) en een snellere recuperatie van stress en vermoeidheid door de nabijheid van groene ruimten en bij contact met groene ruimten (Maller et al, 2005).

10 GRONDINNAME

Net als alle grote steden heeft Brussel de voorbije decennia een snelle groei van de verstedelijking gekend, ten koste van de omliggende groene ruimten. In de loop der jaren heeft Brussel zich zo naar buiten toe uitgebreid langs de Zenne en het kanaal, en naar binnen toe door een tweede verdichtingsdynamiek vanuit de woonkernen, wat heeft geleid tot een hoge verstedelijkingsgraad in de meest centrale gemeenten van de hoofdstad.

Volgens de statistieken over de grondinname besloeg de bebouwde kadastrale oppervlakte in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2012 ongeveer 46,5% (of 74,9 km²) van de totale oppervlakte van het Gewest. De niet-bebouwde kadastrale oppervlakte besloeg iets meer dan 33% van de totale oppervlakte, of 53,4 km² (BISA).

10.1 UITGESTREKTHEID VAN DE ONDOORLATENDE OPPERVLAKTE

De snelle evolutie van de verstedelijking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft ertoe geleid dat een aanzienlijk deel van het grondgebied ondoorlatend is geworden, vooral in de centrale zone van Brussel die voor 82% ondoorlatend is. De resultaten van een studie naar de evolutie van de ondoorlatendheid van de bodem in het BHG (ULB-IGEAT, oktober 2006, uitgevoerd voor rekening van MBHG/BUV) wijzen op een zeer sterke stijging van de ondoorlatendheid van de bodems sinds de jaren 1950, namelijk van 18% tot 37% ondoorlatendheid in het bestudeerde gebied.

Uit deze cijfers blijkt dus duidelijk de toenemende ondoorlatendheid van het Brussels Gewest die verband houdt met de verstedelijking. Deze ondoorlatendheid vergroot onder andere het risico van stedelijke overstromingen door regenbuien, vooral doordat de hoeveelheid en de snelheid van de stromen die afvloeien naar de stroomgebieden hierdoor sterk toenemen.

10.2 GEBIEDEN MET EEN HOGE BIOLOGISCHE WAARDE

Buiten de bosgebieden en de vochtige en aquatische graslanden is er nog een ander type van stedelijke groene ruimte in het BHG: de ruigte. Ruigten zijn vooral "braakliggende gronden" ten gevolge van de afbraak van gebouwen of de stopzetting van industriële of landbouwactiviteiten. Het zijn resterende gebieden waar een spontane vegetatie zich vrij kan ontwikkelen. Door deze natuurlijke processen vertonen de ruigten vaak een bijzonder hoge biologische waarde, dragen ze bij aan het stedelijk ecologisch netwerk en vervullen ze een informele recreatieve functie.

De hoge biologische waarde van deze ruigten wordt in het algemeen onderschat in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Volgens het Rapport over de staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is 20 tot 25% van de stedelijke ruigten verdwenen tussen 1998 en 2008, vooral door verstedelijking.

10.3 DE BINNENTERREINEN VAN HUIZENBLOKKEN

De binnenterreinen van huizenblokken zijn typisch Brussels en spelen een belangrijke ecologische en sociale rol in de stad. Sinds begin 20ste eeuw zijn ze zwaar aangetast, hoewel de ontwikkeling van de binnenterreinen sinds enkele jaren sterk wordt beperkt door de gewestelijke wetgeving.

11 ENERGIE

Het energieverbruik van het BHG heeft hoofdzakelijk betrekking op gas, aardolieproducten en elektriciteit.

In 2009 was de huisvestingssector (40%) de grootste eindverbruiker, gevolgd door de tertiaire sector (33%), het transport (23%) en de industrie (3%).

Volgens het VSL van 2007-2010 is het energieverbruik van de woningen tussen 1999 en 2009 gedaald met 18%. Voor de industrie kon tussen 2002 en 2009 een daling van het verbruik met 33% worden vastgesteld. Het verbruik van de tertiaire sector is gedaald met 7% tussen 2004 en 2009.

11.1 ENERGIEPRODUCTIE

Het BHG voert het grootste deel van de energie die het nodig heeft in, omdat het zelf maar over enkele installaties voor elektriciteitsproductie beschikt, met als belangrijkste de Electrabel-centrale in Schaarbeek die stoom gebruikt die geproduceerd is door de afvalverbrandingsinstallatie van Neder-over-Heembeek.

12 DE KWALITEIT VAN DE BODEM

Het ontwerp van inventaris van de bodemtoestand in Brussel telt op dit moment 19.280 kadastrale percelen (op een totaal van 220.000), of ongeveer 18,5% van het grondgebied van het gewest (Verslag van de staat van het leefmilieu 2007-2010). Dit zijn vooral percelen langs het kanaal, in de meest geïndustrialiseerde gemeenten, namelijk Brussel-stad, Anderlecht, Schaarbeek, Vorst en Elsene.

De bronnen van verontreiniging kunnen zowel fabrieken zijn (die giftige stoffen lozen bij ongelukken bij transport, door lekken, ...), als particulieren (stookolietanks die overlopen, een slecht beheer van onderhoudsproducten, enz.) of bouwerven (door ophogingsmaterialen van ontoereikende kwaliteit te gebruiken bij stadsinrichtingswerken).

De verontreinigende stoffen die het vaakst worden aangetroffen, zijn:

- In de grond: koolwaterstoffen (82%) en zware metalen (14%)
- In de grondwateren: koolwaterstoffen (84%), zware metalen (7%), en vluchtige organische stoffen (5%)

De bodemerosie blijft een zorgwekkend probleem, vooral voor het Zoniënwoud: de wandelaars en de fietsers op de hellingen zorgen voor aanzienlijke erosieproblemen. Zodra de mossen en de kruidlaag vernield zijn en de strooisellaag is meegenomen, wordt de bodem letterlijk afgebeten door erosie, de wortels komen bloot te liggen en het reliëf wordt gewijzigd.

Deze problematiek komt aan bod in de principes van het beheerplan van het Zoniënwoud, dat alle praktijken die een aantasting van de bodem kunnen meebrengen, wil beperken.

DEEL IV: ANALYSE VAN DE MILIEUEFFECTEN

1 BELEMMERINGEN VOOR DE UITVOERING VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN

Dit punt is bedoeld om eventuele hinderpalen te identificeren die de goede uitvoering van het ontwerp van natuurplan in de weg zouden kunnen staan. Het belicht de doelstellingen/maatregelen van bepaalde plannen/programma's die onverenigbaar zijn of die een weerslag kunnen hebben op de uitvoering van het ontwerp van natuurplan en het nastreven van deze doelstellingen:

Het Demografisch GBP

De uitvoering van het Demografisch GBP zou een merkbare invloed kunnen hebben op de uitvoering van het natuurplan.

Hoewel het Demografisch GBP de bestemming van de gebieden voor groene ruimten en de landbouwgebieden in het GBP maar heel licht wijzigt, blijft er niettemin de kwestie van de mogelijke herbestemming van de leegstaande stedelijke ruigten. De door het Demografisch GBP gevolgde logica van verstedelijking van deze grote ruigten zou de uitvoering van de maatregel van het ontwerp van natuurplan, die erop gericht is de ruigten en braakliggende terreinen te behouden of een nieuwe bestemming te geven als groene ruimte, teniet kunnen doen. De huidige en toekomstige demografische druk en gronddruk zal deze vaststelling alleen maar benadrukken en helpen zorgen dat deze gebieden een nieuwe bestemming krijgen voor huisvesting.

Om rekening te houden met de Brusselse uitdagingen vanuit het oogpunt van zowel demografie als milieu, moet worden bestudeerd op welke manier de creatie van huisvesting en de ontwikkeling van groene ruimten kunnen samengaan.

Het Regenplan

Het Regenplan stelt zich tot doel de obstakels voor een goede stroming van de waterlopen weg te nemen, met name via zijn doelstelling die verband houdt met het blauwe netwerk. De handelingen en werken die hieruit voortvloeien, zullen mogelijk een impact hebben op bepaalde natuurlijke habitats. Deze werken moeten dus mondjesmaat worden uitgevoerd, om te vermijden dat specifieke ecologische niches verdwijnen. Opleiding van en toezicht op de onderhoudsteams zijn op dit vlak van zeer groot belang.

Met betrekking tot de maatregelen betreffende de uitvoering van het "grijze netwerk" en meer bepaald de voorzetting van het programma van de onweersbekkens, is waakzaamheid geboden. De impact van dergelijke bouwwerken op de aanvulling van de waterlopen en de vochtige zones moet grondig worden bestudeerd, net als de voordelen ervan vergeleken met natuurlijkere oplossingen die de biodiversiteit ten goede komen, die ook worden uitgevoerd in het kader van het "Blauw netwerk".

Ook de maatregelen gericht op de versterking van de rol van afvoersloot van het hydrografisch netwerk, voor het regenwater, moeten omzichtig worden uitgevoerd om de oppervlaktewaterlichamen niet te verontreinigen, hoewel deze doelstelling alleen betrekking heeft op de wateren van een zekere kwaliteit.

Het Lichtplan

Het Lichtplan voorziet in het bijzonder dat een groot aantal stadsparken wordt verlicht om het groene karakter van het BHG in het licht te stellen en mensen aan te sporen tot wandelen. De uitvoering van het natuurplan moet dus rekening houden met deze doelstelling en het thema verlichting goed integreren in zijn maatregelen die verband houden met het beheer van de parken en de bereikbaarheid ervan. Bovendien moet de verlichting van de parken zich houden aan zeer strenge richtlijnen naargelang van het type van park (oud park, landschapspark, landelijk park, eigentijds park, ...). Het blijft ook absoluut noodzakelijk erop toe te zien dat de doelstellingen van het Lichtplan geen belemmering vormen voor de uitvoering van de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan. Licht kan immers een barrière vormen voor de verplaatsingen van bepaalde dieren, zoals vleermuizen. De uitvoering van deze twee plannen moet dus zeker worden gecoördineerd, vooral met betrekking tot de elementen die deel uitmaken van het ecologisch netwerk van het BHG, om de verschillende nagestreefde doelstellingen te kunnen verzoenen.

2 BEOORDELING VAN DE RELEVANTIE VAN DE 7 DOELSTELLINGEN VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN

Het MER belicht de huidige en toekomstige uitdagingen op het vlak van biodiversiteit in het BHG:

1. Vergroting van de oppervlakte van de voor het publiek toegankelijke groene ruimten om in het bijzonder de effecten van de demografische groei in de komende jaren te verminderen. De demografische groei zou immers de volgende effecten kunnen hebben:
 - Een stijging van de vraag naar woningen en infrastructures, wat de vastgoeddruk op de onbebouwde gronden doet stijgen;
 - Een stijging van de bezoekersdruk in de groene ruimten, wat de hinder en achteruitgang doet toenemen.
2. Verbetering van de biologische kwaliteit van bepaalde habitats (land- en waterhabitats) die vandaag niet voldoet, en dit door:
 - Verbetering van de kwaliteit van de elementen van het milieu die aanwezig zijn buiten de groengebieden op het niveau van het BHG en de aangrenzende gewesten en die van invloed zijn op de kwaliteit van de natuur (verbetering van de lucht- en waterkwaliteit, vermindering van de geluidshinder, ...);
 - De verstoringen in de groengebieden te verminderen;
 - De aansluitingen tussen de habitats te verbeteren, wat leidt tot een betere veerkracht van de fauna en de flora;
 - De aangetaste habitats te herstellen;
 - Een aangepast en milieuvriendelijk beheer van de groene ruimten in te voeren;
 - De invasieve soorten te bestrijden.

3. Planning van de ontwikkeling van de groene en aquatische ruimten op schaal van het BHG om coherente en functionele eenheden te kunnen invoeren;
4. Bewustmaking van de beslissingsbevoegden en de Brusselaars van het belang van de natuur, opdat beter rekening zou worden gehouden met de natuur in de dagelijkse handelingen van de burgers of bij het ontwerpen van plannen of projecten;
5. Coördinatie van de handelingen op het vlak van beheer of ontwikkeling van de natuur op schaal van het BHG (bv.: het groene netwerk en het blauwe netwerk moeten in overleg worden ontwikkeld; "schotten" vermijden), maar ook op schaal van de gewesten (bv.: Zoniënwoud, natuurreservaat Vogelzangbeek, groen netwerk, ...);
6. Toezien op de inzameling van voldoende gegevens over de biodiversiteit in Brussel en op de analyse ervan, om tot een monitoring van de toestand en de eventuele correctieve maatregelen te komen.

Op basis van de uitdagingen die naar voor worden geschoven, kunnen wij de relevantie van de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan beoordelen. Een samenvattende tabel met de resultaten van de analyse is hieronder opgenomen. Een ✓ betekent dat de doelstelling van het ontwerp van natuurplan tegemoetkomt aan de uitdaging op het vlak van natuur. Omgekeerd betekent een X dat de doelstelling niet voldoet aan de uitdaging.

Tabel 1: Beoordeling van de mate waarin de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan afgestemd zijn op de uitdagingen op het vlak van natuur van het BHG in de periode tot 2020

Strategische doelstellingen	Uitdagingen op het vlak van natuur voor het BHG					
	Uitdaging 1: De oppervlakten van de voor het publiek toegankelijke groene ruimten vergroten	Uitdaging 2: De biologische kwaliteit van de bestaande habitats verbeteren	Uitdaging 3: De ontwikkeling van groene en aquatische gebieden op schaal van het BHG plannen	Uitdaging 4: Bewustmaking van beslissers en Brusselaars om de natuur beter tot uitdrukking te laten komen	Uitdaging 5: De coördinatie van de verschillende actoren verbeteren	Uitdaging 6: Monitoring van de staat van de natuur
De toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren	✓	X	X	X	X	X
Het gewestelijke groene netwerk versterken	✓	✓	✓	X	X	X
De uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	✓	X	✓	✓	✓	X
Het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken	X	✓	X	✓	✓	✓
Het onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen	X	✓	X	X	X	✓
De Brusselaars wakker schudden en op de been brengen voor natuur en biodiversiteit	X	✓	X	✓	X	X
Het bestuur inzake de natuur verbeteren	X	X	X	X	✓	X

We mogen redelijkerwijs aannemen dat de verschillende doelstellingen van het ontwerp van natuurplan relevant zijn met betrekking tot de uitdagingen voor de landhabitats in het BHG die het MER naar voor schuift.

Het blijft echter zo dat terwijl de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan antwoorden aanreiken voor de verschillende uitdagingen op het vlak van de landhabitats, dit blijkbaar veel minder het geval is voor de waterhabitats. **Wij bevelen dus aan dat de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan worden herzien, om zeker te zijn dat ze tegemoetkomen aan de huidige en toekomstige uitdagingen op het vlak van de bescherming en de ontwikkeling van de aquatische milieus en de coördinatie tussen de ontwikkeling van het groene netwerk en het blauwe netwerk.** Het waterbeheersplan van het BHG houdt overigens ook rekening met het programma van het blauwe netwerk.

3 BEOORDELING VAN HET POTENTIEEL VAN DE MAATREGELEN VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN OM DE GEDEFINIEERDE DOELSTELLINGEN TE HALEN

Om het potentieel van de verschillende maatregelen om de doelstellingen te halen, te kunnen beoordelen, werd elk van de maatregelen beoordeeld op basis van de volgende criteria en subcriteria die werden geselecteerd op basis van het bijzonder bestek:

- Effecten van de maatregel met betrekking tot het nagestreefde doel in het geval van een uitvoering op grote schaal:
 - Potentieel significant/niet-significant effect;
 - Potentieel positief/onbestaand/negatief effect;
 - Potentieel direct/indirect effect;
 - Potentieel permanent/tijdelijk effect;
 - Potentieel effect op korte/middellange/lange termijn.
- Draagwijdte van de maatregel:
 - Grote/kleine betrokken oppervlakte;
 - Grote/kleine betrokken populatie.
- De door de betrokken actoren vermoede motivatie om de maatregelen effectief uit te voeren, beoordeeld op basis van de volgende elementen:
 - Al dan niet noodzakelijkheid van bijkomende arbeidskrachten;
 - Al dan niet noodzakelijkheid van bijkomende specifieke kennis;
 - Al dan niet noodzakelijkheid van de betrokkenheid van tal van verschillende actoren.

Op basis van de beschikbare informatie mogen wij redelijkerwijs aannemen dat de maatregelen van het ontwerp van natuurplan het potentieel mogelijk zouden moeten maken de verschillende nagestreefde doelstellingen te halen. Aangezien enerzijds de doelstellingen niet in cijfers zijn uitgedrukt en ze soms vrij uitgebreid zijn, en anderzijds de draagwijdte van of de manier waarop bepaalde maatregelen zullen worden uitgevoerd niet gekend zijn, is het niettemin **niet mogelijk te beoordelen in welke mate de verschillende doelstellingen mogelijkere wijs zullen worden bereikt.**

Er moeten dus een aantal aanpassingen worden aangebracht om potentieel de doeltreffendheid van het ontwerp van natuurplan te verbeteren. In het bijzonder gaat het om het beoordelen van de mogelijkheid de oevers van de waterlopen te verbeteren, als bijdrage aan de verbetering van de toegang tot de natuur, of het beoordelen van de mogelijkheid om een intergewestelijke samenwerking op te zetten als participatie aan de verbetering van het groene netwerk en van het bestuur inzake de natuur.

Op basis van de hypothese dat de motivatie van de betrokken actoren om de maatregelen uit te voeren vooral afhangt van de beschikbaarheid van de menselijke middelen, merken we ook op dat er **absoluut op moet worden toegezien dat de benodigde menselijke middelen beschikbaar zijn. Ook moet worden gezorgd voor de beschikbaarheid van financiële middelen.**

De prioriteit die aan bepaalde maatregelen wordt gegeven, moet overigens worden herzien. Dit is bijvoorbeeld het geval voor maatregelen 6, 11 en 25 waarvan het prioriteitsniveau te laag is. Gelet op de relevantie van elk van de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan met betrekking tot de uitdagingen op het vlak van natuur voor het BHG in de periode tot 2020, blijft het ook belangrijk erop toe te zien dat al deze doelstellingen evenveel belang krijgen, door het toekennen van een prioriteitsniveau aan de maatregelen. Bepaalde doelstellingen (4, 6 en 7) omvatten immers geen enkele maatregel met prioriteit 1, zodat we ons vragen kunnen stellen over de toekomstige uitvoering van deze doelstellingen en over de aangewende middelen om ze te bereiken. Om die reden zou prioriteitsniveau 1 moeten worden gegeven aan minstens 1 maatregel van elke doelstelling. Hoewel de auteur van het ontwerp van natuurplan bepaalde doelstellingen als meer prioritair dan andere beschouwt, zouden de verschillende bijhorende prioriteitsniveaus dan duidelijk moeten worden toegelicht.

Tot besluit merken we op dat er geen duidelijke aanwijzing is over het dwingende karakter van de verschillende maatregelen. Het staat vast dat indien de meest doorslaggevende maatregelen niet of slechts voor een deel dwingend zijn, de eventuele positieve effecten van de uitvoering van het ontwerp van natuurplan beperkt kunnen zijn. Het is dus aanbevolen **in het ontwerp van natuurplan de dwingende maatregelen voor de overheid aan te duiden.**

4 ANALYSE VAN DE EFFECTEN VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN OP DE MILIEUTHEMA'S

4.1 FASE 1: BEOORDELING VAN DE MAATREGELEN DIE MOGELIJKERWIJS EEN IMPACT HEBBEN OP DE MILIEUTHEMA'S

De maatregelen van het ontwerp van natuurplan betreffen hoofdzakelijk de groene ruimten en de aspecten die ermee te maken hebben (beheer van groene ruimten, mate waarin rekening wordt gehouden met de natuur in de plannen en projecten, ...). Gelet op de aard van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan zijn verschillende maatregelen dus niet relevant met betrekking tot bepaalde milieuthema's die specifiek aan bod komen, en die bovendien slechts een vaak onrechtstreeks niet-significant zwak effect hebben. Dit is bijvoorbeeld het geval voor de maatregelen van doelstelling 4 met betrekking tot het ecologisch beheer van de groene ruimten

en het milieuthema betreffende de luchtkwaliteit. Deze maatregelen, die bedoeld zijn om praktijken in te voeren ter bevordering van de ontwikkeling van de biodiversiteit in de groene ruimten, brengen mogelijkwerijs geen – rechtstreeks of onrechtstreeks – significante daling van de concentraties van luchtverontreinigende stoffen mee op schaal van het BHG.

Het doel van deze eerste fase is dus te beoordelen of er al dan niet een potentiële significante impact is, naargelang van de relevantie van de beschouwde maatregelen voor de verschillende milieuthema's.

Hiervoor werd een tabel met twee ingangen aangemaakt, met daarin alle beschouwde milieuthema's en de maatregelen van het ontwerp van natuurplan. Deze tabel is hieronder opgenomen.

Belangrijk om weten is dat wij, om deze eerste screening te kunnen maken, ons **uitsluitend hebben gebaseerd op de potentiële significante effecten van het ontwerp van natuurplan**, en dat de kleinere effecten niet in aanmerking werden genomen.

Tabel 2: Tabel voor beoordeling van de mogelijke significante impact die wordt verwacht van het ontwerp van natuurplan

Onderdelen van het ontwerp van natuurplan			Milieuthema's											
			Natuur en biodiversiteit	Kwaliteit van de buitenlucht	Geluids- en trillingsomgeving	Klimaat	Oppervlakte- en grondwater	Energie	Afval	Economie	Sociale toestand	Gezondheid van de bewoners	Mobiliteit	Grondgebruik, stedenbouw, erfgoed en bodemkwaliteit
Doelstellingen	Nr. van de maatregel	Prioriteit van de maatregel												
1. De toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren														
Ontwikkelen van een duurzame strategie voor ontbaat van het publiek in de groene ruimten	1	1												
De aanwezigheid van natuur verbeteren ter hoogte van de publieke ruimten	2	2	++	+	+	+	+	0	+/-	+	++	++	+	+
De aanwezigheid van natuur verbeteren ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving	3	3												
De toegang van het publiek tot rustige verhoeken en de begrenzing van speelplaatsen van scholen vergroten	4	3												
2. Het gewestelijke groene netwerk versterken														
Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en inzetten op de uitvoering van het ecologisch netwerk	5	1												
Het grondbeheer van strategische gebieden versterken	6	3	++	+	+	+	+	0	0	+	+	+	+	+/-
Een getaligeerde visie ontwikkelen voor de instandhouding en het herstel van de relictlandbouwgebieden	7	2												
3. De uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten														
Invoeren van de functie "Natuurfacilator"	8	1												
Een synthetische indicator ontwikkelen om te beoordelen in welke mate in de projecten rekening wordt gehouden met de natuur	9	3	++	+	+	+	+	0	0	+/-	+	+	0	+/-
4. Het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken														
Een gemeenschappelijk referentiesysteem aannemen voor het ecologisch beheer van de groene ruimten	10	2												
Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren	11	3												
Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan de vervoerinfrastructuur	12	2	++	0	+	+	+	0	+	+	+	+	+	+
De mechanismen van onderbreuning van de natuur coördineren en in goede banen leiden	13	2												
De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten prioriteren	14	2												
5. Het onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen														
De beheerplannen van de beschermde gebieden uitvoeren	15	1												
Actieve beheeringsmaatregelen treffen voor de planten- en diersoorten die tot het erfgoed behoren	16	3												
De doorlatendheid van de vervoerinfrastructuur voor de fauna verbeteren	17	3	++	0	0	0	+	0	0	+/-	0	0	+/-	+
Het beheer van de invasieve uitheemse soorten optimaliseren	18	2												
Het beheer van de hinder door fauna en flora optimaliseren	19	3												
Een toelichtingschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora opstellen en uitvoeren	20	3												
6. De Brusselaars wakker schudden en op de been brengen voor natuur en biodiversiteit														
Een algemeen bewustmakingsstrategie ontwikkelen	21	2												
De inzet aan verenigingen in het domein van bewustmaking en educatie verbeteren	22	2	++	0	0	+	0	0	0	0	+	+	0	+
Het participatief beheer van de openbare groene ruimten bevorderen	23	3												
7. Het bestuur inzake de natuur verbeteren														
Een actie "Natuurplatform" invoeren, via een hervorming en een uitbreiding van de BODB	24	2												
De "Networpactoren" met het Gewest formaliseren door ondertekening van doelstellingencontracten	25	3	++	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0
De aansluiting tussen de verschillende systemen voor bescherming van de groene ruimten optimaliseren	26	3												

In totaal werd geoordeeld dat de groepen van maatregelen potentieel een significante impact hebben op een milieuthema in 52 gevallen.

Geen van de groepen van maatregelen van het ontwerp van natuurplan zou overigens potentieel een significante impact hebben op het vlak van energie. De maatregelen van de 4 eerste

doelstellingen hebben mogelijkwerwijs ook meer impact op het milieu dan de andere doelstellingen van het ontwerp van natuurplan.

In fase 2 werd een analyse gemaakt van de milieueffecten van deze 52 gevallen.

4.2 FASE 2: BEOORDELING VAN DE IMPACT VAN DE MAATREGELLEN OP DE RELEVANTE THEMA'S

Deze tweede fase betrof een nauwkeurigere beoordeling van de verwachte impact in de 52 gevallen waarin een relevant verband werd aangetoond tussen een reeks maatregelen en een specifiek milieuthema met mogelijk significante effecten. De impact van de relevante maatregelen op een lijst van onderwerpen die specifiek verband houden met het beschouwde milieuthema, en die het Bijzonder Bestek vermeldt, werd geanalyseerd en beschreven.

4.2.1 Verwachte globale impact op de natuur en de biodiversiteit

De verwachtingen van het natuurplan worden bevestigd door deze beoordeling, die stelt dat de uitvoering van het ontwerp van natuurplan tal van positieve gevolgen zou hebben voor de natuur en de biodiversiteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Door de verschillende voorziene maatregelen, vooral met betrekking tot de verbetering van het ecologisch netwerk, het ecologisch beheer van de groene ruimten of de uitvoering van de beheersplannen voor de beschermde gebieden, zouden de kwaliteit en de bescherming van de groene ruimten en de soorten, evenals de veerkracht ervan, aanzienlijk moeten verbeteren.

Daarnaast mag worden verwacht dat het landschap van het BHG wordt gewijzigd door de uitvoering van bepaalde maatregelen die gericht zijn op de ontwikkeling van bijkomende groene ruimten of de begroening van bepaalde ruimten van de stad. Deze mogelijke impact zal doorgaans echter beperkt blijven tot de lokale schaal, en zal afhangen van de inrichtingswerken die daadwerkelijk worden uitgevoerd. De beoordeling geeft echter aan dat **het belangrijk is de versterking van de krachtlijnen van het landschap of het historisch natuurlijk erfgoed van de stad op te nemen in de denkoefening over deze "groene" ontwikkeling, vooral ter hoogte van en in de nabijheid van de aders Kanaal-Zenne.**

De analyse wijst niet alleen op de positieve gevolgen voor dit milieuthema die van het ontwerp van natuurplan worden verwacht, maar ook op de noodzaak van bepaalde voorzorgen bij de uitvoering ervan.

Zo moet bijvoorbeeld een **bijzondere aandacht worden besteed aan de aanwezigheid van gevoelige habitats en soorten bij de uitvoering van de strategie voor onthaal van het publiek of bij de openstelling voor het publiek van bepaalde ruigten.**

Ook merken we op dat terwijl de maatregelen vaak uitdrukkelijk verwijzen naar het groene netwerk, dit veel minder het geval is voor het blauwe netwerk. **De vochtige en aquatische habitats moeten dus eveneens in aanmerking worden genomen bij de uitvoering van de maatregelen, vooral die met betrekking tot de verbetering van de kwaliteit van het ecologisch netwerk en het beheer van de groene ruimten.**

De impact van het ontwerpplan op de invasieve soorten zal op het eerste gezicht eveneens beperkt zijn. Hoewel geen van de maatregelen de verspreiding en de introductie van invasieve

soorten bevordert, lijkt het ontwerp van natuurplan slechts een beperkte impact te hebben op het vlak van de strijd tegen deze soorten. Over de middelen die hiervoor worden ingezet en de exacte aard van bepaalde maatregelen blijven we echter in het ongewisse. **De maatregelen die het ontwerp van natuurplan voorziet ter bestrijding van de invasieve soorten op schaal van het BHG en het land moeten dus in elk geval worden opgedreven.**

Opdat de Brusselaars de nieuwe beheersmaatregelen voor de groene ruimten zouden aanvaarden, is **informatie aan en educatie van de bevolking over het nut van de invoering van een milieuvriendelijk beheer noodzakelijk.**

4.2.2 Verwachte globale impact op de kwaliteit van de buitenlucht

In het algemeen kunnen de voorgestelde maatregelen voor begroening van het BHG mogelijkerwijs leiden tot een verbetering van de luchtkwaliteit door de filterende of bufferende werking van de vegetatie (die de concentratie van fijne deeltjes doet afnemen). Het effect op de luchtkwaliteit zal echter vooral afhangen van de bijzonderheden bij de uitvoering van deze maatregelen, van de geselecteerde soorten en van hun plaatsbepaling, aangezien deze parameters het verwachte effect van de vegetatie beïnvloeden.

We vermelden ook dat de maatregelen met betrekking tot de begroening van het BHG **een negatief gevolg kunnen hebben op het vlak van de luchtkwaliteit, vooral doordat de concentratie van (allergene) pollen in de lucht toeneemt of doordat de verspreiding van pollutanten door de wind wordt belemmerd, indien geen voorzorgen worden getroffen in het kader van de uitvoering van deze maatregelen.**

4.2.3 Verwachte globale impact op de kwaliteit van de geluids- en trillingsomgeving

De globale impact van de uitvoering van het ontwerp van natuurplan op de geluidsomgeving blijft over het geheel beschouwd zeer beperkt. Het effect van de vegetatie op het vlak van geluidsbepalking blijft minimaal. De “groene schermen” moeten heel (tientallen meters) breed zijn om een vermindering met enkele decibels te verkrijgen. Het effect van vegetatie op de gewaarwording van geluid is vaak vooral psychologisch van aard.

De maatregelen **kunnen nochtans bijdragen tot het behoud of de ontwikkeling van stille gebieden** ten gevolge van de gemaakte keuzes op het vlak van ruimtelijke ordening (begroende zone in de plaats van een potentieel lawaaierige menselijke activiteit).

4.2.4 Verwachte globale impact op de klimaatverandering

Met betrekking tot de aanpassing aan de klimaatveranderingen kunnen bepaalde maatregelen **de afvloeiing van het regenwater verbeteren en het hitte-eilandeffect verminderen**, vooral doordat de doorlatende oppervlakte toeneemt door de begroening van het BHG en de aanwezigheid van meer vegetatie. De impact zal evenwel afhangen van de inrichtingswerken en de plaats ervan.

De maatregelen van het ontwerp van natuurplan die een toegenomen begroening van het BHG inhouden, kunnen eventueel ook de opslag van CO₂ door de vegetatie doen toenemen. Deze opslag zal echter afhangen van de bijzondere eigenschappen van de voorziene inrichtingswerken

en van de geselecteerde planten. De bijkomende hoeveelheid CO₂ die wordt opgeslagen ten gevolge van de uitvoering van het natuurplan blijft op het eerste gezicht beperkt, vergeleken met de totale uitstoot van het BHG, wat erop wijst dat de impact van het plan op de klimaatveranderingen op het eerste gezicht weinig significant blijft. We merken ook op dat andere broeikasgassen (buiten CO₂) bijdragen tot de klimaatopwarming waarop de vegetatie a priori minder impact heeft.

4.2.5 Verwachte globale impact op het oppervlakte- en grondwater

De verschillende maatregelen van het ontwerp van natuurplan beogen uitdrukkelijk het landmilieu, maar niet het aquatische milieu. Het verwachte effect op het aquatische milieu hangt dus soms af van de interpretatie die aan de maatregelen wordt gegeven, wat de beoordeling bemoeilijkt. Zoals eerder gezegd **is het absoluut noodzakelijk dat de maatregelen van het ontwerp van natuurplan ook betrekking zouden hebben op het aquatische milieu, om de uitdagingen op dit vlak te kunnen aangaan.**

De begroening die bepaalde maatregelen nastreven, zoals maatregelen 2 en 3, houdt soms ook in dat de grond weer doorlatend wordt gemaakt, en dus dat de afvloeiing van regenwater naar het grondwater wordt verbeterd.

De maatregelen die verband houden met de invoering van een milieuvriendelijker beheer van de groene ruimten (geen pesticiden, ...) kunnen ook leiden tot een verbetering van de fysisch-chemische kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater.

4.2.6 Verwachte globale impact op het afval

Verwacht wordt dat de uitvoering van het ontwerp van natuurplan een significant effect zal hebben op het volume (en dus het beheer) van alleen het groenafval. Op basis van de voorschriften van bepaalde maatregelen kan een toename van de hoeveelheid groenafval worden verwacht ten gevolge van de begroening van het BHG. In dit kader is het belangrijk dat de nuttige toepassing van dit afval, dat ook een hulpbron vormt (compost, strooisellaag, ...), wordt bevorderd.

De hoeveelheden die worden afgevoerd naar een centrum voor nuttige toepassing hangen dus af van het beheer dat in de groene ruimten wordt toegepast.

4.2.7 Verwachte globale impact op de economie

Verwacht wordt dat de uitvoering van het ontwerp van natuurplan **geen significante wijziging van de Brusselse economie in haar geheel inhoudt**. Slechts bepaalde sectoren zullen de gevolgen ervan ondervinden.

In het algemeen is een stijging van de werkgelegenheid in het domein van het natuurbeheer mogelijk. Deze mogelijke stijging betreft vooral de overheidssector, doordat de werklust toeneemt, en zal afhangen van de draagwijdte van de uitvoering van de verschillende maatregelen van het ontwerp van natuurplan en van de toegekende middelen. Daar staat tegenover dat het effect op de privé-tewerkstelling waarschijnlijk zeer beperkt zal zijn, doordat er geen direct dwingende maatregelen zijn. De maatregelen kunnen echter leiden tot nieuwe openbare aanbestedingen, die dus onrechtstreeks tot nieuwe banen in de privésector.

De maatregelen die een zekere begroening van het Gewest inhouden, kunnen eveneens leiden tot de productie van nieuwe producten (compost, fruit, ...) op voorwaarde dat een systeem voor

de productie en/of nuttige toepassing ervan wordt ingevoerd (ophaling en verwerking van de geproduceerde materialen).

Daarnaast zouden bepaalde bestaande diensten (regeling van het afvloeiend water, thermische regeling, plaatsen voor vrije tijd en ontspanning, ...) erop vooruit kunnen gaan naargelang van de draagwijdte van de uitvoering van de maatregelen voor begroening van het BHG.

Tot slot zou de prijs van bepaalde woongebouwen mogelijkerwijs kunnen stijgen door de toename van groen in de buurt (bomen, parken, ...). Het blijft moeilijk deze stijging in te schatten, aangezien er geen principes zijn vastgelegd ter zake en er verschillende factoren bij betrokken zijn (type van inrichtingswerken,....).

4.2.8 Verwachte globale impact op de sociale toestand

De versterking van de aanwezigheid van natuur ter hoogte van de openbare ruimten, vooral in gebieden met een tekort aan groene ruimten, zou de sociale ongelijkheid op het vlak van de toegang tot groene ruimten moeten verminderen. Bovendien zou een sterkere aanwezigheid van natuur in de stad de kwaliteit van de leefomgeving van de Brusselaars kunnen verbeteren.

Toch kan de uitvoering van deze maatregelen ook een averechts effect hebben. Binnen de perimeter van het Gewest waarop de maatregelen vooral betrekking hebben (centrum, kanaalzone), woont immers vooral een meer achtergestelde bevolking (notie "arme halve maan" van het Gewest), en de verwachte stijging van de kwaliteit van het leefklimaat zou gepaard kunnen gaan met een stijging van de prijs van bepaalde residentiële onroerende goederen, met mogelijk de "gentrificatie" van deze stadswijken tot gevolg. Dit fenomeen houdt echter verschillende factoren in, en er zijn geen precieze gegevens over de prijsstijging van vastgoed door de aanwezigheid van groen. De exacte invloed van de maatregelen op dit vlak blijft dus moeilijk te beoordelen. Het Gewest streeft naar een grotere sociale mix en rechtvaardigheid in bepaalde stadszones, Daarom is het belangrijk **dat op dit vlak een aantal maatregelen voor follow-up worden ingevoerd, om te garanderen dat de residentiële onroerende goederen die gelegen zijn in de gebieden waarop het ontwerp van natuurplan in het bijzonder betrekking heeft, toegankelijk blijven voor personen met een bescheiden inkomen.**

Tot slot vermelden we dat nog altijd onduidelijk is uit welke hoek de begroting voor uitvoering van het ontwerp van natuurplan zal komen. Het effect van de samenstelling van de begroting die nodig is voor de uitvoering van het ontwerp van natuurplan op de verschillende sociale bevolkingscategorieën, kan dus niet worden beoordeeld.

4.2.9 Verwachte globale impact op de gezondheid van de bewoners

Verwacht wordt dat de uitvoering van het natuurplan een positief effect zal hebben op de menselijke gezondheid. De verbetering van de leefomgeving door de begroening van het BHG, vooral in de gebieden met een tekort aan groene ruimten, kan een positief effect hebben op de lichamelijke en geestelijke gezondheid van de bevolking. Deze impact zal afhangen van de voorziene inrichtingswerken en van de plaats ervan.

Daarnaast moet rekening worden gehouden met de verwachte positieve effecten van het ontwerp van natuurplan op de andere milieuthema's die eerder aan bod zijn gekomen (luchtkwaliteit, klimaat, geluidsomgeving, ...), om tot een vollediger beeld te komen van de mogelijke effecten op de gezondheid van de mensen.

4.2.10 Verwachte globale impact op de mobiliteit

De uitvoering van het ontwerp van natuurplan zou geen significante gevolgen mogen hebben op het vlak van de mobiliteit.

Het ontwerp van natuurplan houdt echter de mogelijkheid in dat de begroening van de stad wordt gekoppeld aan de ontwikkeling van de zachte vervoerswijzen, om deze te bevorderen. De natuur zou immers kunnen profiteren van de ontwikkeling van de zachte vervoerswijzen (aanplantingen langs trage wegen, ...), en tegelijk zouden de zachte vervoerswijzen kunnen profiteren van de ontwikkeling van de natuur (betere kwaliteit van de zachte verbindingswegen door begroening van de directe omgeving, ...).

4.2.11 Verwachte globale impact op het grondgebruik, de stedenbouw, het erfgoed en de bodemkwaliteit

De uitvoering van het ontwerp van natuurplan houdt een wijziging van het grondgebruik in, in het bijzonder door de invoering van groene gebieden. Naar verwachting zal ook de **afstand van de Brusselaars tot de groene ruimten afnemen, en dit vooral in de zones waarin er een tekort is aan groene ruimten.**

De nuttige toepassing van ruigten wordt in het bijzonder nagestreefd in het kader van het ontwerp van natuurplan. De mogelijke inrichting van deze zones is het voorwerp van tal van maatregelen, waaronder maatregelen 4, 5 en 6. Naar verwachting zal de bescherming en de toegankelijkheid ervan toenemen in de komende jaren, ten gevolge van de uitvoering van het ontwerp van natuurplan.

We vermelden in het bijzonder dat de multifunctionele beheersplannen ook een maximale ontwikkeling van de biodiversiteit mogelijk maken ter hoogte van de landschappen die beschermd zijn als erfgoed, zonder hun specifieke architecturale eigenheid uit het oog te verliezen. Hiervoor zal een **bijzondere aandacht worden besteed aan de opstelling van de beheersplannen, om deze 2 doelstellingen met elkaar te verzoenen**, namelijk de ontwikkeling van de biodiversiteit en de erfgoedbescherming, die soms tegenstrijdige maatregelen kunnen vereisen. Maatregelen voor follow-up moeten eveneens worden voorzien wanneer participatieve acties plaatsvinden ter hoogte of in de omgeving van een beschermd landschap, om de bescherming ervan te garanderen.

Het huidige gebruik van de binnenterreinen van huizenblokken als groene ruimten zou eveneens een betere bescherming kunnen krijgen, vooral dankzij maatregel 9 en de indicator ervan.

4.2.12 Evolutie van de algemene kwaliteit van het leefmilieu en van de leefomgeving in de hoofdstad

In het algemeen, en op basis van de beschikbare informatie, zou het natuurplan moeten leiden tot meer vegetatie en meer groene ruimten binnen het Gewest, tot een verbetering van de staat van instandhouding van tal van groengebieden, tot een verbetering van de luchtkwaliteit en van de omgeving. De algemene kwaliteit van het milieu en van de leefomgeving in het BHG zou er dus op moeten vooruitgaan.

De draagwijdte van al deze mogelijke verbeteringen blijft echter moeilijk te beoordelen doordat tal van andere factoren een rol spelen (begroting, type van inrichtingswerken, plaatsbepaling van de inrichtingswerken, begunstigde personen).

Bovendien zal deze verbetering van de algemene milieukwaliteit vooral ook afhangen van de keuzes die worden gemaakt op het vlak van de ontwikkeling van het Gewest en van de uitvoering van andere plannen of programma's. Deze beoordeling benadrukt dat de uitvoering van de acties van het natuurplan moet worden gekoppeld aan de denkoefening over andere benaderingen en beleidslijnen van het Gewest, wanneer dit relevant lijkt (mobiliteitsplan, kanaalplan, enz.), om de inspanningen voor een duurzame ontwikkeling van het Gewest en voor het welzijn van de inwoners ervan te bevorderen en te optimaliseren.

4.2.13 Impact van het ontwerp van natuurplan buiten het BHG

Hoewel het grootste deel van de impact wellicht alleen van toepassing is op het BHG, zijn er ook positieve effecten van het natuurplan die de andere Gewesten van het land ten goede kunnen komen, door de aanwezigheid van overdrachtvectoren tussen het BHG en de andere Gewesten.

Zo kunnen de maatregelen ter bevordering van de verbetering van de kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren ook voordelen inhouden voor de gebieden die gelegen zijn stroomafwaarts van de waterlopen die het BHG doorkruisen, of voor de gebruikers van de grondwaterbekkens buiten het BHG. De betere aansluiting tussen bepaalde groene onderdelen van de aangrenzende Gewesten enerzijds en het Brusselse groene netwerk anderzijds, kan ook de bewegingsvrijheid van planten en dieren tussen het BHG en de rand ervan vergroten. De banen die eventueel worden gecreëerd door de invoering van de maatregelen kunnen ook de inwoners van de andere Gewesten van het land ten goede komen. Hetzelfde geldt voor de bewustmakingsacties die in het BHG worden gevoerd, de strijd tegen invasieve soorten, ... Zoals eerder gesteld, zal de impact van de verschillende maatregelen buiten het BHG echter vooral afhangen van de begroting die wordt toegekend aan de uitvoering van het ontwerp van natuurplan, de voorziene inrichtingswerken en de draagwijdte van de uitvoering van de maatregelen.

Tot slot mogen we redelijkerwijs aannemen dat het ontwerp van natuurplan geen significante negatieve effecten zal hebben buiten het BHG.

DEEL V: CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

1 CONCLUSIE

Het onderhavige document vormt de niet-technische samenvatting van het Milieueffectenrapport (MER) van het ontwerp van gewestelijk natuurplan van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Het MER werd opgesteld conform het Bijzonder Bestek (BB) van het milieueffectenrapport van het ontwerp van gewestelijk natuurplan van 22 maart 2013 dat werd goedgekeurd door de Brusselse Regering.

Ter herinnering: het ontwerp van gewestelijk natuurplan werd opgesteld door het BIM conform de ordonnantie van 1 maart 2012 en conform artikel 6 van het Verdrag inzake biologische diversiteit en vormt een oriëntatie-, programmatie- en integratiedocument voor het natuurbehoudbeleid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG).

Het ontwerp van gewestelijk natuurplan heeft meer bepaald tot doel: *“de stad verzoenen met de natuur, en de integratie van de natuur in de stedelijke ordenings- en ontwikkelingsplannen vergemakkelijken”*.

Hiervoor stelt het ontwerp van gewestelijk natuurplan wat volgt: *“De Regering wil via de opstelling van dit plan:*

- *de prioriteit bepalen van de uitdagingen in termen van biodiversiteit;*
- *een strategie voor bescherming en ontwikkeling van de natuur bepalen, die deel uitmaakt van en aansluit bij de strategieën van stadsinrichting en -ontwikkeling;*
- *de samenwerking van gewestbesturen, gemeenten, professionals die werken op het grondgebied van het Gewest en burgers aanmoedigen, met het oog op de uitvoering van concrete acties gericht op een harmonieuze integratie van de natuur en de biodiversiteit ten bate van allen en tot in het hart van de stad;*
- *de Brusselaars bewust maken van en op de been brengen voor de biodiversiteit.*

Het ontwerp van gewestelijk natuurplan is opgebouwd rond 7 doelstellingen en 26 maatregelen die verschillende voorschriften voor de uitvoering ervan vooropstellen.

Daarnaast vond een participatief proces plaats met verschillende Brusselse actoren die in mindere of meerdere mate betrokken zijn bij het beheer en/of het gebruik van de natuur (gemeenten, gewestbesturen, verenigingen, vormingswerkers, ...), in het kader van de opstelling van het ontwerp van gewestelijk natuurplan.

1.1 SYNTHESE VAN DE GROTE MILIEUEFFECTEN VAN HET ONTWERP VAN GEWESTELIJK NATUURPLAN

In het kader van het MER van het ontwerp van gewestelijk natuurplan werden de volgende punten beoordeeld, conform het BB:

1. Relevantie van de doelstellingen van het ontwerp van gewestelijk natuurplan;

2. Potentieel van de maatregelen van het ontwerp van gewestelijk natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te bereiken;
3. Milieueffecten van de geselecteerde maatregelen;
4. Impact van het ontwerp van gewestelijk natuurplan op de specifieke sociaaleconomische thema's die in het Bijzonder Bestek (BB) zijn opgenomen;
5. Effecten op de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten.

Naast de positieve en negatieve milieueffecten belicht het MER ook de opportuniteiten om de positieve effecten van het ontwerp van gewestelijk natuurplan te maximaliseren.

Relevantie van de doelstellingen van het ontwerp van gewestelijk natuurplan

Om de relevantie van de doelstellingen van het ontwerp van gewestelijk natuurplan te beoordelen, werd in de eerste plaats een SWOT-analyse (Strengths-Weaknesses-Opportunities-Threats) uitgevoerd, om de belangrijkste uitdagingen op het vlak van de natuur in het BHG voor de periode tot 2020 op een rijtje te zetten. De verschillende doelstellingen werden vervolgens vergeleken met de resultaten van de analyse.

In het algemeen kan op basis van de beoordeling redelijkerwijs worden aangenomen dat de verschillende doelstellingen van het ontwerp van gewestelijk natuurplan relevant zijn met betrekking tot de landhabitats in het BHG. Aangezien er in de maatregelen geen duidelijke verwijzing is naar de waterhabitats en het blauwe netwerk, stelt de beoordeling echter dat het noodzakelijk is **dat de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan worden herzien, om te garanderen dat ze ook tegemoetkomen aan de huidige en toekomstige uitdagingen op het vlak van de bescherming en de ontwikkeling van de aquatische milieus. Een coördinatie tussen de ontwikkeling van het groene netwerk en het blauwe netwerk moet eveneens worden voorzien.**

Potentieel van de maatregelen van het ontwerp van gewestelijk natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te bereiken

Om te beoordelen in welke mate de verschillende maatregelen zijn afgestemd op de door het Gewest gedefinieerde doelstellingen, werd elk van de maatregelen van het ontwerp van gewestelijk natuurplan bestudeerd op basis van geselecteerde criteria en subcriteria.

Een beoordelingsfiche, met verschillende criteria en subcriteria, werd opgesteld voor elk van de groepen van maatregelen van eenzelfde doelstelling. Ook werd geanalyseerd welke prioriteit de verschillende maatregelen krijgen bij de uitvoering van het ontwerp van gewestelijk natuurplan.

De beoordeling geeft aan dat de uitvoering van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan, zoals gedefinieerd, het mogelijk zou moeten maken de verschillende nagestreefde doelstellingen te halen.

Nochtans kon op basis van de beoordeling worden vastgesteld dat er onzekerheid is over de middelen en de hulpbronnen die kunnen worden ingezet voor de uitvoering van deze maatregelen. Bovendien zijn de doelstellingen niet in cijfers uitgedrukt, en zijn ze soms vrij uitgebreid. Het is dus nodig een **bijzondere aandacht te besteden aan de definitie en de uitvoering van bepaalde opvolgingsmaatregelen, als noodzakelijke begeleiding bij de uitvoering van het gewestelijk natuurplan, om zicht te krijgen op de daadwerkelijke bijdrage van het plan aan de nagestreefde gewestelijke doelstellingen.**

Tot slot moet het prioriteitsniveau van een aantal maatregelen worden gewijzigd, en moet er een duidelijk actieplan komen voor de uitvoering van de maatregelen volgens hun respectieve prioriteitsniveau.

Milieueffecten van de uitvoering van de geselecteerde maatregelen

De analyse van de effecten van het ontwerp van gewestelijk natuurplan voor de verschillende milieuthema's gebeurde in 3 fasen, namelijk:

- **Fase 1:** Screening van de maatregelen die mogelijk een impact hebben op de milieuthema's;
- **Fase 2:** Beoordeling van de impact van de maatregelen op de relevante thema's;
- **Fase 3:** Algemene interpretatie van de resultaten.

Tijdens fase 1 werd een tabel met twee ingangen opgesteld, met aan de ene kant de doelstellingen en hun maatregelen en aan de andere kant de verschillende beschouwde milieuthema's (natuur en biodiversiteit, oppervlaktewater, sociale toestand, ...). In 52 gevallen werd voor de groep maatregelen van een beschouwde doelstelling geoordeeld dat deze potentieel een significant effect hebben voor een specifiek milieuthema. Ten gevolge van deze analyse werd ook vastgesteld dat van geen van de maatregelen een significant effect op het thema energie wordt verwacht.

Tijdens fase 2 werd voor elk van de 52 gevallen waarin een cluster van maatregelen een mogelijke impact op een specifiek milieuthema inhield, een effectenbeoordelingsfiche opgesteld.

De resultaten van de analyse die middels deze fiches werden voorgesteld, waren het voorwerp van een algemene interpretatie vanuit het oogpunt van zowel elk specifiek milieuthema ("verticale" interpretatie) als de groepen van maatregelen van elke doelstelling ("horizontale" interpretatie). Zo kon de globale impact van het ontwerp van gewestelijk natuurplan op een specifiek milieuthema worden belicht, en was er duidelijkheid over de globale milieueffecten van de verschillende maatregelen van een specifieke doelstelling van het ontwerp van gewestelijk natuurplan.

Met betrekking tot de milieuthema's kan het ontwerp van gewestelijk natuurplan een grote – positieve en/of negatieve – potentiële impact hebben en specifieke opportuniteiten bieden in de domeinen:

- Natuur en biodiversiteit;
- Grondgebruik;
- Aanpassing aan de klimaatverandering;
- De sociale toestand in het BHG;
- De kwaliteit van de buitenlucht.

Het ontwerp van gewestelijk natuurplan kan eveneens, in mindere mate, significante effecten hebben op:

- De gezondheid van de inwoners;
- De kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren.

De uitgevoerde beoordeling benadrukte dus de vele verwachte positieve effecten die verband houden met de uitvoering van het ontwerp van gewestelijk natuurplan, en dus de opportuniteit ervan. Daarnaast wees ze erop dat ook bepaalde negatieve effecten uit deze operatie kunnen voortvloeien. Aanbevelingen werden gedaan om de potentieel negatieve gevolgen van de

uitvoering van het ontwerp van gewestelijk natuurplan te vermijden of te beperken. Een aantal aanbevelingen werden gedaan om de positieve effecten te maximaliseren of om bepaalde opportuniteiten die eruit voortvloeien te benutten. Alle aanbevelingen zijn samengevoegd in **Hoofdstuk 2 “Aanbevelingen”**.

De vastgestelde effecten hangen echter vaak af van de draagwijdte of de plaatsbepaling van de voorziene inrichtingswerken/acties of van de keuzes die verband houden met de uitvoering ervan. Aangezien deze elementen in het algemeen niet in het ontwerp van gewestelijk natuurplan zijn opgenomen, was het niet altijd mogelijk bepaalde gevolgen meer in detail te analyseren.

Met betrekking tot de natuur en de biodiversiteit in het bijzonder zou het ontwerp van gewestelijk natuurplan tal van positieve gevolgen op dit vlak moeten hebben, als alles naar verwachting verloopt. Er werden echter ook **potentiële negatieve effecten of opportuniteiten belicht. Een bijzondere aandacht zal moeten uitgaan naar vooral:**

- **De aanwezigheid van kwetsbare soorten en habitats bij de uitvoering van de strategie voor onthaal van het publiek of de openstelling voor het publiek van bepaalde ruigten;**
- **De aanwezigheid van vochtige en waterhabitats in de uitvoering van de maatregelen op het vlak van, met name, de verbetering van de kwaliteit van het ecologisch netwerk en het beheer van de groene ruimten;**
- **De verbetering van de maatregelen die het ontwerp van gewestelijk natuurplan voorziet voor de strijd tegen invasieve soorten op schaal van het BHG en het land;**
- **De mate waarin de versterking van de krachtlijnen van het landschap of van het historisch natuurlijk erfgoed van het BHG in aanmerking worden genomen in de denkoefening van deze “groene” ontwikkeling;**
- **De informatie en de educatie van de bevolking over het nut van de invoering van een milieuvriendelijk beheer.**

In het algemeen zou **de kwaliteit van het leefmilieu van het BHG ook moeten verbeteren door de uitvoering van het ontwerp van gewestelijk natuurplan**, waaronder de maatregelen die verband houden met de begroening van het BHG. De uitvoering van het ontwerp van gewestelijk natuurplan, vooral op het vlak van de gebieden met een tekort aan groene ruimten (wijken in het centrum, wijken langs het Kanaal, ...), **zou ook moeten leiden tot een betere aanpassing aan de klimaatveranderingen, een verbetering van de luchtkwaliteit, een vermindering van de sociale ongelijkheid wat de toegang tot groene ruimten betreft en een verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving van de inwoners van het BHG.**

Impact van de uitvoering van het ontwerp van gewestelijk natuurplan op de specifieke sociaaleconomische thema's die zijn opgenomen in het Bijzonder Bestek

Dit deel van het MER had tot doel de impact te beoordelen van de uitvoering van het gewestelijk natuurplan op 70 thema's die vooral betrekking hebben op het bestuur, de reglementeringen, de Brusselaars en de gewestelijke ontwikkeling, en die zijn opgenomen in het bijzonder bestek. **De belangrijkste aanbevelingen die uit dit hoofdstuk voortvloeien, luiden als volgt:**

- Nagaan of de verschillende maatregelen goed gecoördineerd zijn, vooral om overlappingsen te vermijden;
- Voorzien van een contactpersoon op het terrein in de groengebieden, voor betere “nabijheidscommunicatie”
- Nagaan of “stedenbouwkundige lasten” kunnen worden ingevoerd, die moeten garanderen dat de ontwikkeling van het BHG geen netto-biodiversiteitsverlies zou teweegbrengen op schaal van het Gewest;
- Opnemen in het ontwerp van gewestelijk natuurplan van een raming van de algemene begroting die nodig is voor de uitvoering van de verschillende voorziene maatregelen.

Effecten van de uitvoering van het ontwerp van gewestelijk natuurplan op de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten.

Uit deze passende beoordeling blijkt in het algemeen, op basis van de beschikbare informatie, dat het ontwerp van gewestelijk natuurplan:

- geen significant verlies van habitats inhoudt;
- geen significante stijging van de directe sterfte van de fauna inhoudt;
- geen significante afname van de kwaliteit van de habitat inhoudt;
- geen significante stijging van de versnippering van de habitats inhoudt.

De verschillende maatregelen zouden daarentegen moeten leiden tot een verbetering van de staat van instandhouding van de Natura 2000-gebieden, de natuureservaten en de bosreservaten.

Bepaalde maatregelen werden echter uitgevaardigd om zeker te zijn dat de uitvoering van bepaalde acties geen negatieve gevolgen zal meebrengen, maar ook om de positieve effecten van het ontwerp van gewestelijk natuurplan voor de Natura 2000-gebieden te maximaliseren.

2 SYNTHESE VAN DE AANBEVELINGEN

Aanbevelingen	Hoofdstuk van het MER over de aanbeveling
Algemene aanbevelingen	
<p>Aangezien het ontwerp van natuurplan wel uitdrukkelijk verschillende maatregelen vermeldt voor het groene netwerk, maar niet voor het blauwe netwerk, moet worden gegarandeerd dat de verschillende maatregelen van de doelstellingen ook betrekking zouden hebben op de waterhabitats en dat dit aspect wordt uitgewerkt in het ontwerp van natuurplan, om te kunnen voldoen aan de uitdagingen op het vlak van de natuur die bestaan in dit domein. Daarnaast moet ook de ontwikkeling van het groene en het blauwe netwerk gecoördineerd worden.</p>	<p>5.3.1.2. <i>Mate waarin de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan zijn afgestemd op de uitdagingen op het vlak van natuur in het BHG</i> 6. <i>Analyse van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan</i></p>
<p>Het hoofdstuk over de geldende bepalingen – die moeten worden herzien – van de versie van het ontwerp van natuurplan waarop het MER gebaseerd is, is niet volledig. Daarom moet ervoor worden gezorgd dat het ontwerp van natuurplan in dit hoofdstuk de plannen opneemt die vermeld zijn onder hoofdstuk 4.2 van het MER “<i>Belemmeringen voor de uitvoering van het ontwerp van natuurplan</i>”, en dat ook rekening wordt gehouden met de opmerkingen die het bevat.</p>	<p>4.2 <i>Belemmeringen voor de uitvoering van het ontwerp van natuurplan</i></p>
<p>In het ontwerp van natuurplan moet de begroting worden vermeld die zal worden toegekend aan de uitvoering ervan, alsook de verdeling van de middelen over de verschillende maatregelen. Het is belangrijk ervoor te zorgen dat de benodigde budgettaire middelen beschikbaar zullen zijn, vooral voor de 14 volgende maatregelen: 3,4 5,6 ,9, 11, 12, 13, 14, 16, 18,20, 23, 25.</p>	<p>7. <i>Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen</i> 5.3.2 <i>Beoordeling van het potentieel van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te halen</i></p>
<p>De bedragen die worden toegekend aan de bescherming van de biodiversiteit moeten hoger liggen dan in de periode 2006-2010.</p>	<p>4.1.2.1 <i>Belgische nationale biodiversiteitsstrategie 2006-2016 (BNBS)</i></p>
<p>De hulpbronnen die noodzakelijk zijn voor de <u>follow-up van de uitvoering</u> van het natuurplan moeten beschikbaar zijn. Om dit te kunnen garanderen, zou het ontwerp van natuurplan dus een aangepast budget moeten voorzien en vermelden.</p>	<p>9. <i>Overwogen maatregelen om de voortzetting van de uitvoering van het natuurplan te garanderen</i></p>
<p>De vorm en de inhoud van de beoordelingen die voorzien zijn in het kader van de follow-up van de uitvoering van het ontwerp van natuurplan, moeten worden meegedeeld.</p>	<p>9. <i>Overwogen maatregelen om de voortzetting van de uitvoering van het natuurplan te garanderen</i></p>
<p>De uitvoering van bepaalde maatregelen moet worden opgevolgd, om te garanderen dat ze worden nageleefd en/of om eventuele negatieve effecten te beperken (follow-up van advies van gids van goede praktijken, naleving van parkreglement, naleving van besluit betreffende het bezoeken van de bossen, toegankelijkheid van vastgoed voor verschillende bevolkingslagen, naleving van de verplichtingen die voortvloeien uit de indicator van maatregel 9).</p>	<p>7. <i>Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen</i></p>

In het ontwerp van natuurplan moet worden vermeld welke maatregelen dwingend zijn.	7. Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen
Een bijkomend voorschrift moet worden opgenomen, dat tot doel heeft stimulansen die schadelijk zijn voor de biodiversiteit op te sporen en de impact ervan te beperken.	4.1.2.1 Belgische nationale biodiversiteitsstrategie 2006-2016 (BNBS)
Een bijkomend voorschrift moet worden opgenomen, dat tot doel heeft de kennis over de sociaaleconomische voordelen van de biodiversiteit te vergroten.	4.1.2.1 Belgische nationale biodiversiteitsstrategie 2006-2016 (BNBS)
De opname van biodiversiteitswaarden in de nationale boekhouding moet worden ondersteund.	4.1.2.1 Belgische nationale biodiversiteitsstrategie 2006-2016 (BNBS)
De mogelijkheid van verbetering van de oevers van waterlopen, om de toegang tot de natuur te verbeteren, moet worden beoordeeld.	5.3.2 Beoordeling van het potentieel van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te halen
De mogelijkheid van invoering van een intergewestelijke samenwerking, als bijdrage aan de verbetering van het groene netwerk en van het bestuur inzake natuur, moet worden beoordeeld.	5.3.2 Beoordeling van het potentieel van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te halen
In het kader van de goede uitvoering van de verschillende maatregelen moet erop worden toegezien dat rekening wordt gehouden met de aanbevelingen betreffende de prioriteitsniveaus van de maatregelen vermeld in hoofdstuk 5.3.3 “Andere elementen voor beoordeling van het potentieel van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te halen”.	5.3.3 Andere elementen voor beoordeling van het potentieel van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te halen
De verschillende tools die worden ingezet door de actoren van de stedenbouwkundige ontwikkeling of de beheerders van het BHG moeten goed gecoördineerd zijn, vooral om overlappingsen te vermijden. Het is dus van groot belang dat de doelstellingen en de doelgroep telkens duidelijk worden gedefinieerd.	7. Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen
Om zeker te zijn dat doelstelling 3 van het ontwerp van natuurplan - “Om een hoog niveau van ecosysteemdiensten voor de bevolking te garanderen en conform de Europese en internationale doelstellingen, wil het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn ontwikkeling op termijn op zodanige wijze realiseren dat het op gewestelijke schaal geen nettoverlies aan biodiversiteit veroorzaakt” – wordt bereikt, zou de mogelijkheid van invoering van compenserende maatregelen, zoals “stedenbouwkundige lasten”, beoordeeld moeten worden. De stedenbouwkundige lasten zouden bijzonder interessant zijn in gevallen waarin de door de aanvrager voorgestelde verzachtende maatregelen niet volstaan. Hierbij moet er echter op worden toegezien dat het geld dat eventueel wordt opgehaald, wordt toegekend aan projecten gericht op de bescherming en de ontwikkeling van de biodiversiteit in de stad.	7. Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen
De rol van de parkwachters moet worden uitgebreid, om ze te betrekken bij animatie, informatieverstrekking en conflictbeheer.	7. Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen

Specifieke aanbevelingen	
Aanbevelingen betreffende doelstelling 1 “De toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren”	
<p>De soorten en habitats die het kwetsbaarst zijn, moeten worden beschermd tegen het publiek, en bij versterking van de aanwezigheid van natuur in de openbare ruimten en rond de gebouwen moet de voorkeur uitgaan naar inheemse soorten.</p> <p>De toegang van het publiek tot de meest kwetsbare habitats moet worden verboden, en de naleving van de regels betreffende het bezoeken van de openbare groene ruimten moet worden gegarandeerd.</p> <p>Bij de selectie van de sites en het ontwerp van de inrichtingswerken moet rekening worden gehouden met de biologische waarde van de ruigten.</p> <p>De inrichting van de ruigten moet afgestemd zijn op de biologische waarde ervan, om tegelijk de openstelling en de bescherming van de ruigten te garanderen, zodat hun functie in het ecologisch netwerk behouden kan blijven.</p> <p>Bij de keuze van de soorten die moeten worden aangeplant, moet een bijzondere aandacht worden besteed aan de allergenen die mogelijk verbonden zijn aan de planten of aan de VOS-uitstoot. Daarnaast moet een zo ruim mogelijke variatie van inheemse planten worden gebruikt, om de concentratie van bepaalde allergenen te beperken.</p> <p>Er moet worden nagedacht over de ophaling en de nuttige toepassing van het groenafval, opdat dit zo milieuvriendelijk mogelijk zou kunnen gebeuren.</p> <p>De mogelijkheid moet worden bekeken dat de prijs van het vastgoed wordt gevolgd in de nabijheid van zones waarop het ontwerp van natuurplan specifiek betrekking heeft, om in de toekomst op de eventuele wijzigingen te kunnen anticiperen.</p> <p>Sociale begeleidingsmaatregelen moeten worden ingevoerd om te garanderen dat de woningen in deze gebieden met een tekort aan groene ruimten waarop het ontwerp van natuurplan betrekking heeft, toegankelijk zouden blijven voor de meest kwetsbare personen op sociaaleconomisch vlak.</p> <p>In het kader van de uitvoering van maatregel 1 betreffende de ontwikkeling van een onthaalstrategie moet rekening worden gehouden met de problematiek van de bodemerosie.</p> <p>De versterking van de aanwezigheid van natuur ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving, in het kader van maatregel 3, zou eveneens rekening moeten houden met de architecturale bijzonderheden van de beschermde gebieden, om het uitzicht ervan niet te wijzigen.</p>	<p><i>6. Analyse van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan</i></p>
Aanbevelingen betreffende doelstelling 2 “Het gewestelijke groene netwerk versterken”	
<p>Maatregel 5, betreffende de bescherming en het beheer van de gebieden van hoge biologische waarde, en maatregel 6, betreffende het grondbeheer van strategische gebieden, zouden relatief ambitieus moeten zijn om een reële positieve impact te hebben.</p>	<p><i>6. Analyse van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan</i></p>

<p>Opdat de Brusselaars de beheersmethoden die worden toegepast in de groene ruimten zouden aanvaarden en het nut ervan voor de natuur zouden inzien, moet erover worden gecommuniceerd. Een bijzondere aandacht moet hierbij uitgaan naar de preventie van sluikstorten in de gebieden die minder intensief worden beheerd.</p> <p>Het groene netwerk mag geen “fietssnelweg” worden, om een zekere rust in dit gebied te behouden en het recreatieve karakter ervan niet te verstoren.</p> <p>In het kader van het Richtschema voor Neerpede moeten verbindingen voor de zachte mobiliteit worden voorzien.</p> <p>In het kader van maatregel 5, over de bescherming van gebieden van hoge biologische waarde, moeten acties worden opgenomen die specifiek gericht zijn op de bescherming en het beheer van de private binnenterreinen van huizenblokken.</p> <p>Er moet rekening worden gehouden met de architecturale bijzonderheden van de historische parken en van de beschermde landschappen in het kader van de ontwikkeling van nauwkeurige ecologische doelstellingen voor de verschillende zones van het groene netwerk en het operationele plan voor uitvoering van het ecologisch netwerk.</p> <p>De groene ruimten die beschermd zijn op basis van hun architectuur mogen niet worden gewijzigd op een manier die niet aansluit bij de wettelijke voorschriften.</p>	
<p>Aanbevelingen betreffende doelstelling 3 “De uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten”</p>	
<p>De impact van een project op het ecologisch netwerk mag niet worden beoordeeld op basis van een indicator alleen. Deze moet een bijkomend hulpmiddel voor de besluitvorming vormen, en mag in geen geval doorslaggevend zijn in het beslissingsproces. Andere elementen moeten worden gebruikt om de projecten die een grondigere beoordeling vragen, te onderscheiden.</p> <p>De medewerking van de doelgroep van de maatregelen is vereist, en de adviezen van de natuurfacilitator moeten worden opgevolgd.</p> <p>Nagegaan moet worden of een dwingende waarde kan worden toegekend aan de indicator van maatregel 9, om een zekere mate van begroening van de projecten te garanderen.</p> <p>Aangezien bepaalde gegevens betreffende de natuurfacilitator ontbreken in het ontwerp van natuurplan, moet ervoor worden gezorgd dat de natuurfacilitator de milieuthema’s zo snel mogelijk behandelt, dat de adviezen die hij geeft aangepast zijn aan de specifieke gevallen, en dat de adviezen gebaseerd zijn op kennis die aanvaard wordt door de hele wetenschappelijke gemeenschap.</p> <p>De synthetische indicator moet rekening houden met de bijzondere kenmerken van de beschermde landschappen..</p>	<p>6. <i>Analyse van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan</i></p>
<p>Aanbevelingen betreffende doelstelling 4 “Het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken”</p>	
<p>Aangezien er veel invasieve soorten zijn langs de verbindingswegen, en gelet op de rol van</p>	<p>6. <i>Analyse van de milieueffecten</i></p>

<p>verspreidingsvector die de voertuigen op deze wegen vervullen, moet het beheersplan van de ruimten rond de vervoersinfrastructuren rekening houden met de problematiek en met een eventuele gemeenschappelijke strategie die nog moet worden uitgewerkt.</p> <p>Bij de opstelling van het referentiesysteem en de inrichtings- en beheersplannen moet er altijd op worden toegezien dat de bescherming van de natuurlijke milieus en van de ecologische kwaliteit ervan kan samengaan met de recreatieve en sociale behoeften van deze ruimten. Het ecologisch beheer van deze ruimten hoeft niet ten koste van de recreatieve en ontspanningsgebieden te gaan en moet de sociale component omvatten, zodat de stadsbewoners nog altijd kunnen beschikken over ruimten voor ontspanning en recreatie.</p> <p>Er moet een bijzondere aandacht worden besteed aan de opstelling van multifunctionele beheersplannen, om een reële meerwaarde te bieden in het domein van de ontwikkeling van de biodiversiteit ter hoogte van de beschermde landschappen, wat hun erfgoedwaarde betreft, zonder de architecturale bijzonderheden ervan in het gedrang te brengen.</p>	<p>van het ontwerp van natuurplan</p>
<p>In het typebestek voorzien onder maatregel 12 betreffende de aanleg van vervoersinfrastructuren moet rekening worden gehouden met het regenwater.</p>	<p>7. Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen</p>
<p>Aanbevelingen betreffende doelstelling 5 “Het onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen”</p>	
<p>In het kader van maatregel 19, betreffende de optimalisering van het beheer van de hinder door fauna en flora, moeten de acties die vooral worden ondernomen met betrekking tot inheemse soorten, zoals de vleermuizen, de vos, de mol, enz., zeer voorzichtig worden uitgevoerd, opdat hun staat van instandhouding niet zou worden aangetast, aangezien deze soorten beschermd zijn.</p> <p>Het ontwerp van natuurplan zou moeten aandringen op de invoering van een nationaal plan ter bestrijding van invasieve soorten, evenals een strategisch actieplan voor het BHG.</p> <p>De communicatiecampagne die voorzien is in het kader van de strijd tegen invasieve soorten moet in het bijzonder toegespitst worden op de verspreiding van invasieve soorten ten gevolge van grondwerken, of via groenafval, en op de invoering van bepaalde dwingende maatregelen (verificatie van afwezigheid van invasieve planten voordat afgravingen worden aangevat, waarna een certificaat wordt afgegeven, ...).</p> <p>De doelstellingen van de beheersplannen moeten voldoende ambitieus zijn opdat ze de gewenste resultaten zouden opleveren.</p>	<p>6. Analyse van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan</p>
<p>De acties die het ontwerp van natuurplan voorziet in het kader van de strijd tegen invasieve soorten moeten even doeltreffend zijn als degene die worden voorgesteld in de herziene versie van de Belgische Nationale Biodiversiteitsstrategie.</p>	<p>4.1.2.1 Belgische nationale biodiversiteitsstrategie 2006-2016 (BNBS)</p>
<p>Ambitieuze instandhoudingsdoelstellingen moeten worden</p>	

bepaald voor de gebieden bedoeld door maatregel 15 (Natura 2000-gebieden en natuurreservaten).	7. Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen
Aanbevelingen betreffende doelstelling 6 “De Brusselaars wakker schudden en op de been brengen voor natuur en biodiversiteit”	
De verenigingen moeten de toename van de vraag naar activiteiten/bewustmaking aankunnen. Bij de inventaris van de verenigingen die bewustmakingsactiviteiten aanbieden, moet een stand van zaken worden gevoegd van hun vermogen om een grotere vraag aan te kunnen. De bereidheid om mogelijke samenwerkingsverbanden tussen de verenigingen die in het ontwerp van natuurplan worden vermeld, aan te moedigen, moet worden belicht. Er moeten follow-upmaatregelen worden voorzien bij de invoering van participatieve acties ter hoogte van of in de directe omgeving van beschermde gebieden, om de bescherming ervan te garanderen.	6. Analyse van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan
Een contactpersoon op het terrein moet worden voorzien, voor een betere “nabijheidscommunicatie” in het kader van maatregel 21 en voorschrift 2 ervan betreffende de ontwikkeling van initiatieven voor informatie en bewustmaking van het publiek.	7. Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen
De doelgroep van maatregel 23 betreffende het participatief beheer moet goed worden omschreven. De doelgroep waarop deze maatregel in het bijzonder betrekking moet hebben, moet bijvoorbeeld vooral bestaan uit personen die zich nog niet of nog maar weinig bewust zijn van de milieuproblematiek.	5.3.2 Beoordeling van het potentieel van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te halen
Aanbevelingen betreffende doelstelling 7 “Het bestuur inzake de natuur verbeteren”	
De hervorming van de beschermingsstatuten mag geen daling van het niveau van bescherming van de natuur inhouden.	6. Analyse van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan 7. Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen
De bepalingen van een eventueel plan voor erfgoedbeheer moeten het altijd mogelijk maken de doelstellingen op het vlak van bescherming van de fauna en de flora, die zijn opgenomen in het beheerplan van de beschermde gebieden, te bereiken.	6. Analyse van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan
Aanbevelingen gericht op bijzondere maatregelen	
De mogelijkheid van informatieverstrekking over gezondheidsaangelegenheden, in het kader van maatregel 19 betreffende het beheer van de hinder door de fauna en de flora of maatregel 21 betreffende de ontwikkeling van een algemene bewustmakingsstrategie, moet worden bekeken.	7. Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen
In het kader van maatregelen 7 en 17, die interregionale platformen voorzien, moeten uitwisselingen van goede praktijken worden voorzien.	7. Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen
Specifieke aanbevelingen betreffende de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten	
Elke eventuele wijziging van het beschermingsstatuut van een groene ruimte moet het huidige beschermingsniveau behouden of verbeteren, maar mag het in geen geval doen	Passende beoordeling van de effecten

afnemen.	
De beheerplannen van de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten moeten worden uitgevoerd, en de noodzakelijke en toereikende middelen voor de uitvoering ervan moeten worden voorzien.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>
De richtlijnen van het toekomstig operationeel plan voor uitvoering van het ecologisch netwerk moeten zo concreet mogelijk zijn, en ook aangepast aan verschillende situaties, om coherente gehelen van groene ruimten in te voeren op hun niveau en op het niveau van het ecologisch netwerk.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>
De verschillende maatregelen die bijdragen tot een vermindering van de directe sterfte van de fauna moeten ook rekening houden met de aquatische soorten van het BHG.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>
Er moet een maatregel worden opgenomen betreffende de vermindering van de potentiële chemische en fysisch-morfologische impact van bestaande projecten of plannen op de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>
Er moet een maatregel worden opgenomen betreffende de vermindering van potentiële geluidsverstoringen van bestaande projecten of plannen in de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>
Er moet een maatregel worden opgenomen over de vermindering van potentiële lichtverstoringen van bestaande projecten of plannen in de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>
De eventuele impact op de fauna van de installatie van nieuwe verlichtingssystemen in de groene ruimten moet worden beoordeeld, en de nodige corrigerende maatregelen moeten worden getroffen.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>
De toegang van het publiek tot de habitats die het kwetsbaarst zijn of die storingsgevoelige soorten herbergen, moet zoveel mogelijk worden beperkt.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>
De naleving van de regels voor het bezoeken van de verschillende groene ruimten moet worden gegarandeerd, vooral voor de beschermde natuurgebieden.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>
Het natuurplan moet in de eerste plaats werken op het niveau van de prioritaire habitats van communautair belang, en langs de waterlopen en de vervoersinfrastructuren die de beschermde natuurgebieden doorkruisen, in het kader van de strijd tegen invasieve soorten.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>
Een voluntaristisch beleid moet worden gevoerd dat gericht is op informatie over en repressie van het sluijkstorten van groenafval in de groene ruimten in het algemeen.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>
Het natuurplan moet een luik omvatten over de intergewestelijke samenwerking op het vlak van het beheer en de bescherming van de natuur, om de eventuele impact vanuit het Vlaams en het Waals Gewest te beperken.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>

Een bijzondere aandacht moet uitgaan naar de keuze van de voor het publiek toegankelijke ruigten en de aanleg die er mogelijk is, om de functie natuurbehoud te kunnen verzoenen met de recreatieve functie die deze ruimten moeten vervullen.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>
Alle maatregelen van het ontwerp van natuurplan die hierboven worden vermeld, moeten ook gelden voor het blauwe netwerk.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>

Interne kwaliteitscontrole uitgevoerd,

Ir. Amandine D'Haese
Business unit manager

Arnaud de Valensart
Consultant

Dr. W. Mondt
Afgevaardigd bestuurder

ECOREM nv
Kontichsesteenweg 38
2630 Aartselaar
Tel. 03 87 10 900 - Fax 03 87 10 901

E-mail: info@ecorem.be

Verantwoordelijke uitgevers : F. Fontaine en R. Peeters – Gulledelle 100 – 1200 Brussel
Wettelijk depot: D/5762/2014/07